

Na cestě k romské knihovně

Příprava projektu v Ostravě-Vítkovicích

Ostravská univerzita v Ostravě 2006

Na cestě k romské knihovně

Příprava projektu v Ostravě-Vítkovicích

Projekt je finančně podporován německou nadací
Hermann-Niermann-Stiftung.

Děkujeme Krajskému úřadu Moravskoslezského kraje za bezúplatné poskytnutí sálu pro realizaci „Semináře k projektu Romaňi kereka – Romský kruh. Možnosti a rizika“, který se konal 17. 10. 2005.

Děkujeme všem účastnicím a účastníkům semináře za aktivní účast a společné přemýšlení.

Děkujeme každé čtenářce a čtenáři, kteří tuto publikaci použijí jako inspiraci pro svou práci.

Editorka – Kateřina Janků

Odborná redaktorka – Lucie Nováková

Publikaci vydala v roce 2006 Ostravská univerzita v Ostravě

© Ostravská univerzita v Ostravě

© Knihovna města Ostravy

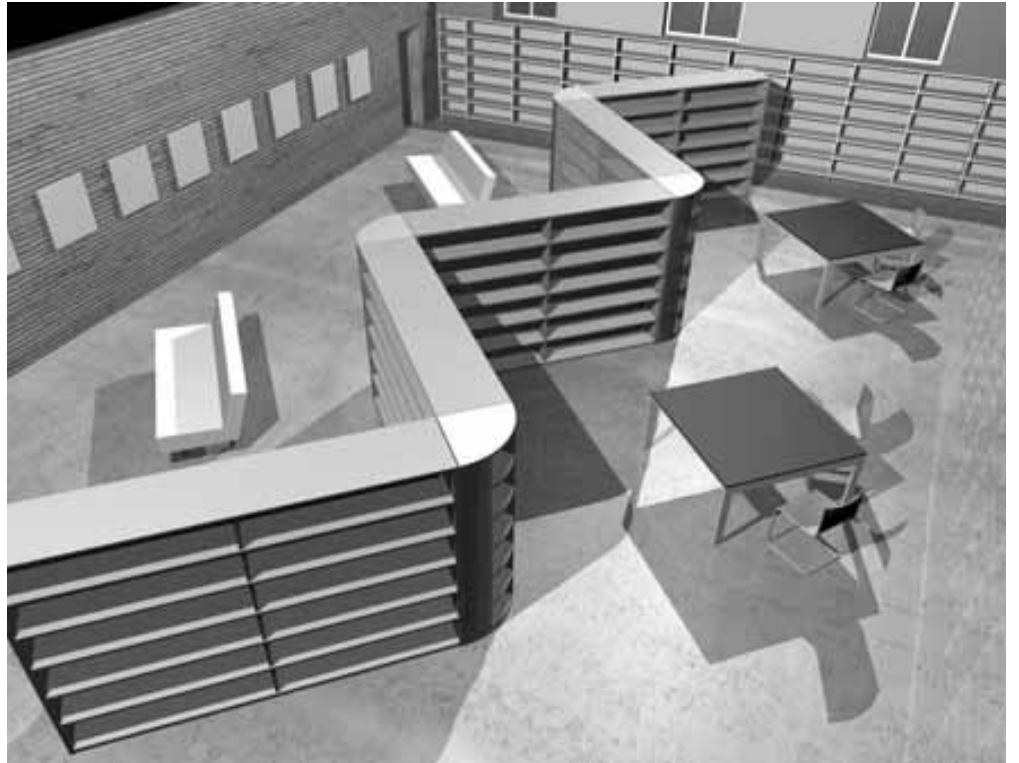
© Fotografie a 3D model interiéru: Design-brothers

© Fotografie na obáče: Knihovna města Ostravy

Dětské oddělení pobočky Kunčičky,

budova knihovny v Ostravě-Vítkovicích před rekonstrukcí.

ISBN 80-7368-257-5

Obsah

Úvodem	6-7
Program semináře	8-9
Přepis diskusní části semináře	10
Na jakou tradici a zkušenost může projekt navázat?	11-28
Lokální drobnohled - jak žijí Vítkovice?	29-43
Knihovna pro Romy, nebo na podporu gramotnosti?	44-53
Kontakty na diskutující	55-58

Úvodem

Jádrem publikace, kterou právě držíte v rukou, je autorizovaný záznam diskuse odborníků na téma multikulturní knihovnictví v podobě Romské knihovny v Ostravě-Vítkovicích. Diskuse proběhla v rámci semináře k projektu Romaňi kereka – Romský kruh, který se uskutečnil 17. října 2005 v sále Krajského úřadu Moravskoslezského kraje. Základní informaci o projektu a spolupracujících institucích najdete na přebalu, kontakty na diskutující pak na konci textu.

Publikace Na cestě k romské knihovně vznikla s dvojím záměrem. Tím hlavním je podpořit multikulturní práci všech knihovnic a knihovníků, kteří již dávno začali, mnozí, aniž by věděli, že jejich práce může mít přívlastek „multikulturní“. Dále zde najdou inspiraci ti, kteří o multikulturním knihovnictví uvažují, ať již jako o teoretickém problému, či z hlediska praktického. Cenným zdrojem informací o multikulturním knihovnictví je pro českého čtenáře také webová stránka projektu Rozmanitost do knihoven www.rozmanitost.cz spravovaná Multikulturním centrem Praha, které projekt realizuje.

Multikulturní knihovnictví bývá často chápáno jako vytváření fondů v jazyce etnokulturních menšin, stejně jako fondů informujících o těchto menšinách, případně jako zohledňování jazykových a sociálních specifík klientů knihovny pocházejících z etnokulturních menšin. Tyto menšiny jsou často definovány jako menšiny přistěhovalecké. Romové v České republice svého druhu přistěhovalci jsou. Převážná většina předků dnes zde žijících romských rodin se po druhé světové válce přistěhovala za prací do průmyslových oblastí Čech, Moravy a Slezska. Takovou oblastí par excellence je městská část Ostrava-Vítkovice. Kulturu, hovoříme-li o multikulturním knihovnictví, ale nemusíme vždy nutně chápat etnicky. Můžeme si klást otázky, jak jsou české knihovny připraveny na negramotného, nevidomého, dislektického, neza-

městnaného, hyperaktivního, občanský průkaz a trvalé nebo jakékoliv bydliště postrádajícího klienta? Otázka multikulturního knihovnictví se tak dotýká řešení teoretických sporů o existenci kulturních odlišností mezi skupinami, povaze hranic mezi kulturami, či diskusí o sociální spravedlnosti. Stejně tak se ale dotýká výzvy k reformě knihovnické práce jako takové a systému přípravy na knihovnická povolání. Možná nejdůležitější však zůstává každodenní praxe v konkrétní lokalitě.

Přeji čtenáři Na cestě k romské knihovně příjemné a inspirující čtení, všem zainteresovaným lidem radost z podařené práce a návštěvníkům budoucí knihovny, aby se do budovy na náměstí Jiřího z Poděbrad často a rádi vraceli.

Kateřina Janků

PřF OU, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

***Seminář k projektu Romaňi kereka – Romský kruh
Možnosti a rizika***

pondělí 17. 10. 2005, sál Krajského úřadu Moravskoslezského kraje

PROGRAM

- 9.00–9.10 Zahájení semináře
Miroslava Sabelová, ředitelka Knihovny města Ostravy
Stephan Nobbe, ředitel Goethe Institut Praha
- 9.10–9.55 Projekt viděný historickou a sociologickou perspektivou
– moderuje Irena Václavíková
Nina Pavelčíková, Ostravská univerzita
Kateřina Janků, Ostravská univerzita
Diskuse k přednáškám
- 9.55–12.30 Diskusní panely – moderuje Kateřina Janků
- 9.55–10.30 **Na jakou tradici a zkušenost může projekt navázat?**
Zkušenosti z veřejných knihoven
Jana Synková, Růžena Hulenová, Dáša Vrchlabská,
Knihovna města Ostravy
- 10.30–10.45 Přestávka

- 10.45–11.15 **Lokální drobnohled – jak žijí Vítkovice?**
Zkušenosti s romskými rodinami v sociální nouzi, návštěvnost knihovny, může nová pobočka knihovny podpořit pozitivní změny?
Miroslava Kokyová, Úřad městského obvodu Ostrava-Vítkovice
- 11.15–11.30 **Knihovna pro Romy, nebo na podporu gramotnosti?**
Jaká je praxe se specifickými postupy zvyšování vzdělanostní struktury romské mládeže? jaké jsou začátky a jaké mohou být výsledky této práce s mladými Romy?
Vendula Jabůrková, Občanské sdružení Jekhetane-Společně
- 11.30–12.30 Knihovna jako místo setkávání – může to fungovat?
Otázky kladené všem panelistům
- 12.30–13.45 Oběd
- 13.45–14.15 Inspirace – moderuje Kateřina Janků
Koncepte knihoven pro menšiny
Wolfram Henning, Vysoká škola pro média, Stuttgart
Romská knihovna v maďarské Pécsi
Karin Adamik, József Orsos, Gándhí Gymnázium, Pécs
- 14.15–15.00 Praktické provedení, realizace a plány – moderuje Irena Václavíková
Prezentace návrhu interiéru knihovny
Ondřej Václavík, Petr Novák, Design-brothers
Závěrečná diskuse

Přepis diskusní části semináře

Kateřina Janků:

Já bych jenom chtěla uvést tady tu část, my jsme si vyslechli nějaké odborné přednášky a já bych byla ráda, aby byl tento panel panelem diskusním a vy jste se k nám připojili. To znamená, vždycky po prezentaci odborníků z praxe bude buď hned po panelu nebo až na konci prostor na vaše připomínky. Takže já vás žádám, abyste si je případně poznamenali a doufám, že tady dáme dohromady určitý panel zkušeností a návrhů jak ten provoz knihovny ve Vítkovicích zlepšit nebo nastavit. Jako první budou mluvit osoby nejpovolanější, a to jsou pracovnice knihovny města Ostravy, paní Dáša Vrchlabská a po ní Růžena Hulenová a Jana Synková.

Na jakou tradici a zkušenost může projekt navázat?

Zkušenosti z veřejných knihoven

Dagmar Vrchlabská:

Nevím, jestli jsme ti nejpovolanější, protože jsme teprve v začátcích. Mám na starosti knihovny, které jsou právě na území, kde je největší koncentrace romského obyvatelstva, a to jsou Vítkovice, Mariánské Hory, Fifejdy a Přívoz. Je pravda, že se věnujeme všem dětem, nejenom romským, a věnujeme se jim už několik desítek let. Přicházejí také do všech dětských oddělení Knihovny města Ostravy na takzvané Lekce informační výchovy a na besedy. Od základních škol po mateřské školy i bývalé zvláštní školy, to znamená, že tam mezi nimi jsou i romské děti, které v průběhu školní docházky knihovnu navštíví v průměru třikrát až čtyřikrát. Ale je pravda, že v té době, kdy přijdou na besedu nebo lekci informační výchovy, se jim nemůžeme věnovat individuálně. Teprve v průběhu posledních tří let jsme se začali romským dětem věnovat intenzivněji.

Pobočka Fifejdy je v nově adaptovaných prostorách bývalé výměňkové stanice a tam jsme v průběhu tří let uspořádali ve spolupráci s romským občanským sdružením Athinganoi tři výstavy fotografií o romském životě, jednak to bylo ve spolupráci s romským muzeem, pak s ostravským fotografem panem Zuchnickým, který tam měl výstavu o životě Romů na Slezské Ostravě. Tam jsme se také seznámili s romskou rodinnou kapelou Gypsi demo a protože se nám hodně líbila, hrála v loňském roce na Dětském dnu, který jsme v pobočce na Fifejdách pořádali. Mělo to velký úspěch, dětí se tam sešlo asi sedmdesát.

Takže to byly začátky činnosti na Fifejdách. A pak jsme se vlastně na popud Multikulturního centra v Praze přihlásili do projektu nazvaného Rozmanitost do knihoven, dostali jsme drobný příspěvek a uspořádali jsme pro vítkovické romské děti romské odpoledne, které jsme nazvali Pojdme se pobavit aneb Pohádky, hry a písničky.

To byla první akce vítkovické knihovny pro romské děti, byla ve spolupráci se základní školou ve Vítkovicích, kde je více než sedmdesát procent romských dětí. Rozeslali jsme asi šedesát letáčků, deset plakátů, relace ve školním rozhlasu, spolupracovali jsme s romskými aktivisty, bylo to vloni před podzimními prázdninami, asi v tomto období jako je teď. Na tu akci přišlo 26 dětí, dvě romské maminky a romský pan učitel. Jedna maminka se zapojila do hry, vše bylo na motivy romských pohádek paní Hübschmannové, děti byly velmi aktivní, všech šestadvacet dětí, které se zúčastnily, nevím, jestli to byl úspěch nebo neúspěch, ale my jsme to považovali za úspěch. Velmi dobře četli, byli spontánní, byla to velmi vydařená akce.

To nás vlastně inspirovalo k tomu, že jsme udělali v letošním roce v létě další akci, kterou jsme nazvali Pojdme se pobavit aneb Knihovna trochu jinak. Bylo to v červnu a všechno jsme situovali do městského parku ve Vítkovicích, a tam už asi selhala spolupráce mezi romským aktivistou, školou a námi, protože přišlo asi osm dětí a zbytek dětí jsme odchytili cestou do parku, kdy jsme je vlastně přemlouvali, ať si jdou zasoutěžit a zahrát. Nakonec jsme jich přece jen "odchytili" možná dvacet pět, dvacet šest. Celé odpoledne se odehrávalo na motivy pohádek Hanse Christiana Andersena, protože ten má letos výročí. Takže to jsou naše začátky i ve Vítkovicích i na Fifejdách, ale já bych řekla, že nejvíc se spolupráce nebo systematická práce s dětmi projevuje v knihovně na Daliborově ulici a je to díky tamní pracovníci dětského oddělení. Tou je paní Hulenová, která teď bude hovořit o své práci. Děkuji.

Růžena Hulenová:

Dobrý den, navázala bych na paní Vrchlabskou. Jak už jste slyšeli, pracuji v oddělení pro děti v knihovně Ostrava-Mariánské Hory. Před třemi lety jsme navázali spolupráci s mateřskou školkou při Základní škole Karasova. Tyto dětičky chodí do knihovny šestkrát do roka. Každý školní rok máme jiné téma. Vloni to byly pohádky Hanse Christiana Andersena. Příjemně mě překvapily tím, že šestou hodinu perfektně dovedly vyslovit jméno Hans Christian Ander-

sen, dokázaly mezi deseti portréty spisovatelů poznat Hanse Christiana Andersena a podle různých rekvizit a obrázků poznaly jméno pohádky.

Letos jsme věnovali školní rok pohádkovému panáčkovi Večerníčkovvi a již v úvodní hodině sestavily děti krásnou čepici z novin. Hodina trvá šedesát minut a v rámci hodiny děti povídají, čteme jim, vyprávíme, děti kreslí a nakonec mají menší výtvarnou dílnu, při které třeba skládají čepici. Vloni si zahrály jednoduché divadlo z papírových loutek „O ošklivém káčátku“.

V odpoledních hodinách k nám romské děti začaly chodit pro doporučenou četbu, zůstávaly na jiné aktivity. Obzvlášť populární jsou výtvarné dílny. Při výtvarných dílnách jsou schopny přijít půl hodiny předem, připravit si sami židličky, stoly, materiály. Do dílen chodí velice šikovný romský chlapec, je mu deset let. Překvapuje nás stále, každou dílnu, dokáže pomoci ostatním dětem, aniž bych ho poprosila. Jde sám za dětmi, když vidí, že nevědí jak dál se svým výrobkem, pomůže nebo alespoň poradí. V posledních dvou dílnách jsme nasadili dost vysokou laťku, děti vyráběly postavičky večerníčků a jiné výrobky z bužírek, scoobidu, pokud to znáte, je to teď velice moderní, děti pleťou i v hodinách ve školách. Jsou to přívěšky různých tvarů, opravdu se jim výrobky podařily. Máme velký problém s informovaností, že dílna vůbec je. Každé dítě, které přijde do knihovny, dostane letáček. Na tom letáčku stojí, kdy proběhne následující dílna, co se bude dělat, v kolik hodin začne. Romské děti zapomenou letáček buď přímo v knihovně nebo ho sbíráme kolem knihovny nebo leták ztratí. Od doby, kdy letáček dostanou do ruky, se chodí každý den ptát, zda dneska ta dílna probíhá. Po čtrnácti dnech, pokud jim letáčky rozdáme měsíc dopředu, ztratí zájem. Když leták dostanou týden dopředu, tak neobsáhneme tak velké množství dětí a oni přijdou třeba po dílně a litují, že nevěděli, že dílna probíhá. Spolupracujeme se školami, dáváme letáky do škol na nástěnky, ale sami víte, že děti letáky moc nečtou, nešímají si jich.

Veliké oblibě se v knihovně těší CD-ROMy a počítače, já mám štěstí, že mám v knihovně zvláštní místnost s proskleným oknem, kde je počítač. Tyto děti dovedou sedět u počítače i tři hodiny, museli jsme to omezit na půlho-

dinku, u počítače smí sedět pouze dva. Mezi romskými dětmi je oblíbený CD-ROM Alík, Lískulka, Klubíčko – jednoduché, při kterých mohou zpívat, vyprávět básničky a vyprávět s CD-ROMem pohádky. Když se jich zeptáte, zda znají třeba pohádku O červené Karkulce, řeknou, že ne, ale slyšíte, jak s CD-ROMem vyprávějí dokonce s předstihem přesně Červenou Karkulka a jiné pohádky. Také u nás půjčujeme společenské hry a většinou si je půjčují ty děti, které čekají, až budou moci jít k počítači. Tady je nevýhoda, že si sednou do oddělení, kde jsou knížky na půjčování. Za deset, patnáct minut už je hluk, už se hádají. Já bych se do budoucna moc a moc přimlouvala za to, aby v knihovnách byla nějaká oddělení, místnosti, třeba se zasouvací stěnou, kde by tyto děti mohly být a hrát si třeba na tom počítači nebo společenské hry. Protože jak sami víte, při společenských hrách se občas se mluví, je trochu křiku, když někdo podvádí a hodí pětku a jde šestkou na Člověče nezlob se. Ať to neruší ty, co sedí v čítárně nebo v půjčovně, vybírají si knížky a čtou si.

Vloni mě mile překvapily dvě aktivity, které nepřišly od nás knihovníků, ale přišly od samotných dětí. S tou první přišly studentky Ostravské univerzity. Chodí doučovat na Zvláštní školu Karasova. Přišly se zeptat, zda by v rámci doučování nemohly s těmito dětmi do knihovny docházet. Přišly dvakrát, tady byl nevýhodou čas. Protože studentky musely pro děti do školy, cesta ze školy k nám do knihovny trvá normální chůzí zhruba patnáct minut a pak je zase musely odvést zpátky do školy. Samotný čistý čas v knihovně byl půl hodinky. Rozdělili se do skupin, někdo si s dětmi lehl na kobereček, četly jim, další skupina prohlížela naučnou literaturu, jiní si půjčili zábavnou společenskou hru, která rozvíjí slovíčka, Kriskros, no a ta poslední skupina zasedla k počítači. Ale než vůbec něco rozjeli, museli se vrátit zpátky do školy.

Druhá iniciativa přišla od dětí, asi sedm romských děvčat vloni přišlo, zda by si nemohly v knihovně nacvičovat taneční vystoupení na školní besídku. Byla to skutečně šikovná děvčata, samy si vybraly hudbu, samy si udělaly choreografii, samy si sestavily kostýmy. Po tři měsíce každý čtvrtek chodily do knihovny, zase jsme je dali do čítárny, do té oddělené místnosti, kde poutivě

nacvičovaly, poslední měsíc chodily i třikrát týdně. V tomto případě vidím jako nevýhodné to, že jsme v prvním patře a pod námi je dospělé oddělení, takže když ta děvčata tančila na rychlou hudbu, tak se dole otrásal strop. Možná to některým dospělákům vadilo, ale naštěstí si nikdo nestěžoval – alespoň o tom nevím. Vystoupení dopadlo dobře, bylo moc krásné.

V letošním školním roce si do knihovny začaly zase samy děti ze Zvláštní školy Karasova chodit dělat domácí úkoly. Přijdou přímo ze školy, se školními taškami, hlavně je to matematika a angličtina, kdy se tam učí slovíčka. Dokonce se nám stalo, že jeden romský chlapec si zapomněl v knihovně aktovku a my jsme mu ji museli potom večer zanést domů, aby se druhý den nevymlouval, že nemůže do školy.

Pomalu se nám romské děti zapojují i do takových aktivit, jako je spaní v knihovně. Jezdí s námi na různé výlety, byly s námi na hradě Sovinec, letos jsme spali v knihovně na konci prázdnin, byla to Strašidelná noc na hradě a tyto děti spaly s námi a bylo to moc fajn.

Jenom bych tedy zopakovala, že moc a moc prosím o nějakou tu místnost, která je oddělitelná a do které by děti mohly chodit si psát úkoly, hrát si s počítačem a mohlo by tam být více hluku. Ne abychom je museli pořád napomínat ticho, v knihovně musí být ticho, aby si ostatní mohli číst a nerušili jste je.

Dagmar Vrchlanská:

Já bych ještě k tomu podotkla, že z celkového počtu čtenářů tohoto dětského oddělení je určitě pětina romských dětí, které tam chodí a někteří tam chodí pravidelně každý den. Takže se nepotulují po Mariánských Horách, ale tráví v tom dětském oddělení volný čas.

Jana Synková:

Já pracuji s romskými dětmi intenzivněji deset let. Komunita Romů ve Svinově a na Dělnické třídě v Porubě je poměrně velká, ale do knihovny jich zase

tolik nechodí. Nejraději bych reagovala na slova paní Kateřiny Janků a brala bych to bod po bodu, co jsem si vypsalala z její přednášky.

Dospělí čtenáři – dospělého čtenáře do knihovny těžko dostanu, protože když přijdou děti se školou, mohu na ně působit a mohu je tedy do té knihovny přivést, vzbudím jejich zájem. Já jsem sledovala, že byť někteří romští rodiče děti přivedou, tak potom už s nimi nechodí, jsou to výjimky, podotýkám. Zůstali nám všehovšudy tři dospělí Romové na celé knihovně, kteří chodí pravidelně, je to dědeček, který tvoří pouze doprovod a potom rodiče, kteří nejsou přihlášení, dělají doprovod dítěte a půjčují si pravidelně z naučné literatury kuchařky a tatínek auta. Jiné dospělé Romy jsme nepřesvědčili, že by knihovnu nějakým způsobem potřebovali.

U dětí, které přicházejí se školou, jsme většinou zvyklí, tedy alespoň u majoritní společnosti ve Svinově, že polovina, ne-li tři čtvrtiny třídy do knihovny chodí, po dvou měsících zůstávají z této části asi dvě třetiny. Pro mě bylo velmi zarážející, alespoň na začátku, při práci s Romy, že se přihlásí téměř všichni v té třídě, což mi udělalo ohromnou radost, ale přijdou jednou, dvakrát a pak přestanou. Pořád jsem nechápala proč, nebyla jsem schopná ani pochopit jejich mentalitu, trvalo mi taky dost dlouho, než jsem pochopila, že ta hlučnost, neukázněnost není to, že by mi chtěli dělat naschvály – prostě takoví jsou a já je takové musím přijímat. Pokud to nedokážu, je to moje chyba. Já dám pravidlo, ale musíme oba, já i můj čtenář, hledat cestu.

Co se týče dětí, ty ještě jsme schopni udržet, tedy alespoň tu třetinu, která si zvykne, že knihovna má pravidla. Ne že by tam až tak chodili pro knihy, takový úspěch nemám, berou si je, to ano, klidně deset, ale když se s nimi budu o těch knihách bavit, mají většinou prohlédnuté obrázky. Nejde ani tak o četbu, ale o tu pýchu, já jsem si odnesl ty knihy, někdy dokonce závodí kdo víc, tak to musím usměrňovat. Chodí si tam hrát a to je pro mě důležité, chodí se tam setkávat. Já vím, že když to takhle řeknu, tak to zní divně, jak setkávat? Oni se tam setkávají, teď to možná bude divně vypadat, jak černí, bílí, oni se tam chodí setkávat s majoritní společností, s bílými dětmi. A to je pro mě důle-

žité. Když odnesou knihy a budou je čist, je to prima. Ale pokud se tam budou setkávat, mně to ke štěstí stačí.

Já bych vám uvedla jeden krásný případ z poslední doby. Přišla holčička, která je ze sociálně slabé rodiny, finance nemají, dokonce mě prosila o odklad půjčovního, které je pouhých dvacet korun, to je v dnešní době u nás jeden sáček bonbónů. S tím, že má našetřené penízky, ale bude mi je moc dát až příští týden, až jí je maminka vrátí. Přišla s romskou holčičkou, která přichází pravidelně, která přihlášená není a já jsem jí řekla, že by se tedy do té knihovny přihlásit měla, když si tam chce chodit hrát s počítačem a být tam se svou kamarádkou. A potom jsem vyslechla nádherný rozhovor, kdy ta bílá holčička říkala té romské holčičce: „Ale ty musíš mít tu přihlášku podepsanou, to ti moje maminka nemůže podepsat, to musí ta tvoje. A já ti to půjčovně dám, z těch svých peněz, až je dostanu od maminky.“ Tam není ta bariéra – to je Rom, to je běloch, to je gadžo, ta tam někde zmizela. A tu bariéru děláme my dospělí, ne ty děti. Kdybychom dokázali nechat ty děti alespoň teď v té knihovně být spolu, nebo kdekoliv být spolu a vytvořili jim ty podmínky, třeba ve Vítkovicích, aby se ty děti setkávali, aby zjistili, že je to prima a je to jedno jak kdo vypadá. Protože ty děti to necítí, to cítíme my, jsi gadžo, černý – oni ne.

Zároveň bych apelovala na romské rodiny, protože tam mám studenta, strašně šikovného kluka, hodného, vzorně vychovaného. Pravděpodobně má doma zázemí, které potřebuje ke svému studiu, ale nemá doma počítač. Já jsem mu vytvořila podmínky, takové trochu lepší, s tím, že chodil ke konci směny a mohl zůstat na počítači déle i po pracovní době, tedy po půjčovní době, v mé pracovní době, a mohl si tam dál dělat na počítači. Vycházeli jsme spolu výborně, do chvíle, kdy si chtěl začít půjčovat knihy v dospělém oddělení, protože je student, a já jsem se mu snažila vysvětlit, že ano, že může, ale musí si zaplatit studentské půjčovně. Rozdíl mezi dětským a studentským půjčovným je třicet korun. Říkala jsem mu: „Musíš ty penízky donést, pak si můžeš vybírat, kde chceš.“ A myslala jsem si, že tímto jsme náš rozhovor skončili. Ne. Ten chlapec to šel zkusit na jednu kolegyni, pak na druhou. A když přišel další den, tak

říkám: „Ty jsi mě zklamal. To se přece nedělá, to není správné.“ Víte, mě na tom nezarazilo to, že to udělal, ale s jakou samozřejmostí on mi odpověděl: „Vždycky se to má zkusit.“

A tady to už my, majoritní společnost, nemůžeme moc ovlivnit. Tady musí Romové sami změnit myšlení. Ne že gadžu není hanba nějak podvést. Ale že i když podvedu gadžu, tak je to taky špatně.

Já jsem chtěla vytvořit pro sociálně slabší a pro Romy studijní místa, zvláště ní místnost, protože jsem měla pocit a slýchávala jsem často, že v romských rodinách není dobré prostředí ke studiu. Také díky knihovně, která přispěla nábytkem, jsme ta studijní místa vytvořili. Byla využita dvakrát, třikrát, nakonec jsem je mohla s klidným svědomím zrušit. Nikdo se mi v knihovně učit nechce, jakkoliv jsme se jim snažili pomáhat. Je pravda, že jsme se jim nemohli věnovat každou chvíli a kontrolovat jejich úkoly, tak jak si to představovali. Ale tady nejde o to, aby měli klid ke studiu. V tomto směru alespoň já tedy tuto zkušenost nemám.

Celý školní rok děti do knihovny chodí. I romské. Přijdou prázdniny a omezí se návštěvnost jak našich, tak romských dětí, budeme-li to takto rozlišovat. U romských dětí je nulová. Byť jsme ještě v červnu dělali Knihovnické šlápoty (výlet), na které bohužel žádné z dětí nechtělo jít, a ty, co se přihlásily, se pak už ani nepřišli zeptat, jestli mohou jít, protože tam byl výběr, byť jsme je pak taky vybrali. Takže šli náhradníci. V červenci, protože jsme si říkali, některé děti se z Ostravy nedostanou, jsme tyto děti chtěli zabavit, udělat jim hezký den, nadace Landek nám dokonce na to dala grant. Opět. Ani jedno romské dítě nemělo o tuto akci zájem. Ve školním roce se snažíme udržet všechny děti, protože jak stále vysvětluju, není romské dítě a bílé dítě, jsou děti. I když právě ty romské mi třeba říkají: „Ale já jsem Rom, vy mně musíte pomoci.“ Na to pak já mu říkám: „Ty nejsi pro mě Rom, ty jsi pro mě dítě a můj čtenář.“ Takže mi jim do legitimačí přímo dáváme kartičky, kde mají na čtvrt roku plán knihovny, co se v ní bude dít. Ať jsou to výstavy a vernisáže, nebo dílny, na které oni

tedy obzvlášť rádi chodí a tam vlastně Romů přichází nejvíce, kteří to opravdu dělají s láskou a jsou moc šikovní.

A tady bych já zase prosila, aby každá místnost, kde se pracuje s dětmi, měla umyvadlo. Já vím, že to zní divně, ale než ty děti oběhnou půl knihovny, aby zašly na toaletu a mohly si umýt ruce, tak je to takové zvláštní. V té místnosti, za to bych se já přimlouvala, v té vítkovické, až se bude budovat, aby tam opravdu to umyvadlo bylo přímo v té místnosti, aby se to dítě necítilo: a teď se musím jít umýt a přes půl chodby a všichni vidí, já, ono mělo špinavé ruce. Ne. Ať je to umyvadlo v té místnosti a ať ta knihovnice jenom může špitnout: Ruce. No a to dítě už si tam jde je umýt. Myslím, že by to pro ně bylo daleko lepší.

Co se týče studentů, děti do těch patnácti let v knihovně udržíme. I ty romské. Protože přichází se školou, dvakrát ročně, každý rok, takže vždycky ten zájem o knihovnu nastartujeme znovu. V momentě, kdy přejdou na střední školy a to víme sami, že těch dětí není tolik, zájem o knihovnu opadá. Takže v té věkové kategorii patnáct až devatenáct máme dětí úplně minimálně, ve Svinově bych odhadem řekla tak šest, sedm, skoro z tisíce čtenářů, což je opravdu málo. Je pravda, že chodí poctivě. Upomínky kupodivu nedostávají. Jsou tedy lepší, než některé jiné děti a jsou pyšní na to, že studují.

Já nevím, jak dostat dospělého čtenáře a jak dostat studenta do knihovny. Možná mi ve fóru dáte sami návrh jak dál. Já to prostě prozatím nevím. To je tak asi vše, co jsem vám chtěla říct.

Miroslava Sabelová:

Já bych si s dovolením na chvíli vzala slovo, myslím si, že tady zazněla jedna velmi podstatná věc a to je na jedné straně snaha zaujmout čtenáře – a tady nerozlišuju, jaké je národnosti nebo barvy pleti – a ta odezva na straně druhé. My možná trošku v těch našich aktivitách tápeme, protože nemáme dostatečnou odezvu, kterým směrem by se vlastně ty naše aktivity měly ubírat. Taky se přiznám, že jsme určitě na rozpacích při hodnocení těch akcí, kdy, myslím, že ty názory tady zazněly naprosto otevřeně, sami slyšíte, že to není

jenom o nějaké chvále a nadšení, je to o hledání, je to o spoustě negativních zážitků a já si myslím, že tady skutečně by měla padnout ta obava z toho, že pokud já se vyslovím k té otázce negativně, budu z druhé strany označován za nepřítele nebo rasistu nebo mnohdy ještě mnohem hůř. Já si prostě myslím, že by ta komunikace měl být otevřená a že by požadavky obou stran měly být jasně deklarovány a pak by o nich mělo být diskutováno. Je zde samozřejmě otázka, v jakém prostředí žije romská komunita v Ostravě, jestli je možné tyto lidi do takovéto diskuse zatahovat, ale já pevně věřím, protože tady vidím romské poradkyně, terénní pracovníky, že to opravdu možné je a že se o to neustále musíme pokoušet.

Zlata Houšková:

A já bych navrhovala, aby současně s tím, jak se bude rodit fyzická podoba vítkovické knihovny, se kolektiv lidí, který tam bude pracovat, začal speciálně vzdělávat. To znamená, že tři, čtyři kolegyně – nevím, jak to bude personálně vypadat, možná nejenom ony, možná ještě kolegyně z dalších poboček – by měly absolvovat, nemluvím o formě, nějaký kurs s lidmi, kteří jim mohou říci více o životním stylu Romů, o jejich hodnotách, protože my musíme znát hodnotový systém, který je v této komunitě zcela jiný než hodnotový systém majoritní společnosti. A musíme vycházet z těchto hodnot. Předpokládám, že by bylo znamenité, kdyby se alespoň některá z kolegyní naučila základy romského jazyka. Předpokládám, že by bylo skvělé, kdyby se dopředu, protože ta knihovna bude nějakou dobu růst, plánovaly, připravovaly a samozřejmě prožívaly a interiorizovaly aktivity společně s některými občanskými sdruženími. Společně s lidmi, kteří žijí přímo v romské komunitě, ať už s Romy nebo s lidmi, kteří žijí v romské komunitě a Romové nejsou. Myslím, že ten čas, kdy bude růst prostor a kdy se bude modifikovat prostor, je ideální doba, že zároveň tak mohou růst lidé, kteří budou v tom prostoru pracovat. A vidím to jako jedinou cestu. Protože my jako knihovníci přece jenom máme spoustu „jasných“ představ o tom, jak knihovnická práce vypadá, spoustu „jasných“

představ o tom, jaký má být čtenář, jakého čtenáře chceme. Ale jsem si zcela jistá, že žádný čtenář nemůže být stejný jako naše představy.

Řekla bych, že naprostá většina mladých lidí i ne-Romů nám po čtrnáctém roce nebo po patnáctém roce také na nějaký čas z knihoven vypadává. Zabýváme se tím v Klubu dětských knihoven jako velkým problémem, že u nás začínají děti opouštět spolu se základní školou také knihovny. Ale na druhé straně jsme relativní optimisté, oni se tam potom zase někdy vrátí.

Takže si myslím, že je prostě zapotřebí lépe poznat romského člověka, lépe poznat romského čtenáře, lépe poznat romské dítě a lépe poznat romskou maminku. Tam bych viděla docela velké pole zase v té oblasti vzdělání. Co s tím potom uděláme, čeho budeme schopní, to je další věc, ale musíme poznat prostě tu rodinu, její hodnoty. Možná to chce dostat se do romské komunity i mimo knihovnu. Já vím, že jsou to maximalistické požadavky a že se mi to mluví, když se mě to asi nebude týkat, toto všechno absolvovat mimo své normální pracovní nasazení. Ale myslím, že to je v podstatě jediná cesta. Poznat, poznat, poznat to etnikum. Protože my ho všichni „známe“ podle toho, jak známe jednotlivce. To znamená buď negativněji, nebo pozitivněji; podle toho, jestli jsme s nimi někde měli konflikt nebo jestli s námi někdo bydlí - rodina, která je prostě stejná jako všechny ostatní. Podle toho se na ně díváme. Známe je tak, jak se nám jeví v knihovně, ale o jejich hodnotovém systému víme málo. Víme už něco, někteří z nás něco více, ale víme málo. Takže doporučuji: promyslet (jsou tady lidé, kteří s tím určitě mohou hodně pomoci) speciální - a znova, říkám-li kurs, nemluvím o formě - kurs pro lidi, kteří tam budou pracovat, aby se zkusili na tuhle věc podívat úplně jinak.

Dagmar Vrchlabská:

Já dávám Zlatě stoprocentně zapravdu, třeba jsem byla udivena tím, že romské děti vůbec nechtějí mluvit romsky a dokonce ani z romského sdružení Athinganoi, vidím tam pána, se kterým jsem spolupracovala a myslela jsem si, že by nám mohl pomoci a chtěla jsem, ať třeba taky něco romsky s dětmi mlu-

ví a taky nechtěl. Udivilo mě to, když jsme třeba ve Vítkovicích chtěli, aby děti přečetli kus pohádky romsky. A to tam byly i ty dvě romské maminky. Tam je asi před námi, tzv. bílými, nějaký stud, nebo nevím proč.

Nina Pavelčíková:

Já jsem chtěla velice přivítat, co tady paní kolegyně požadovala a chtěla bych jenom říci za Ostravskou univerzitu, že bychom rozhodně přivítali nějakou iniciativu v tomto směru. My tady, my dvě, zdaleka nepředstavujeme jediné pracovníky univerzity, kteří se zabývají problematikou romských komunit, romských dětí, máme další kolegyně například na pedagogice, máme sociální práci. Ale myslím si, že zajímavé by bylo nejenom dát dohromady nás, popřípadě zkušené pracovníky z romské komunity, ale že by mohli velmi mnoho říci i naši studenti, kteří přece jenom mají už poměrně dlouholeté zkušenosti z práce s romskými dětmi, chodí do romských rodin, znají velmi dobře to prostředí. Já to chci říct hlavně z toho důvodu, že já například pravidelně každý rok opakuji svůj romský seminář, o který je velký zájem. A těší mě, že se aktivně účastní právě ti studenti, kteří už mají zkušenost z prostředí romské rodiny a práce s romskými dětmi, že se aktivně do tohoto semináře zapojují, že jsou přijímáni i těmi spolužáky, kteří tyto zkušenosti nemají a znají Romy jenom z nejrůznějších stereotypních pohledů. A že je přijímají daleko lépe, než když třeba já se jim tam snažím něco příliš vědecky vysvětlovat. Čili to bych rozhodně přivítala. Pak jsem se chtěla zeptat, tady hovořila paní kolegyně o tom, že děti, jakmile jdou na střední školu, ztrácí zájem o knihovnu a o četbu. Není to obecný jev, je to jev týkající se skutečně jenom středoškoláků romských? Já mám pocit, že je to velký problém naší střední školy, že se čtenářské dovednosti, nebo vůbec, zájem o četbu a nebo tedy alespoň o určitou hodnotnou četbu dost výrazně snižuje, ostatně kolegyně se tady o tom také myslím zmínila. Takže jestli není opravdu problém spíš v té střední škole. Víc než v té romské rodině nebo jakékoliv jiné rodině. Takže to jsou samozřejmě jenom takové

drobné střípky, kterými reaguji a jistěže bude potom ještě dalších hodně možností, jak si povyprávět o těchto věcech.

Martin Grinvalský:

Dobrý den, já bych rád reagoval na paní Vrchlabskou. Ono to zpočátku bylo tak, že jsem s tím (spoluprací s knihovnou, pozn. editora) souhlasil, ale bohužel časové vypětí studia a aktivní nasazení v občanském sdružení Athinganoi mi neumožňuje, abych každý týden nebo co čtrnáct dní spolupracoval s knihovnou. Možná v budoucnu, po střední škole, nejdříve bych rád úspěšně dostudoval střední školu.

Vendula Jabůrková:

Dobrý den, já bych chtěla reagovat na poslední, spíše řečnickou otázku paní Vrchlabské, která říkala, že byla překvapena, že romské děti a v podstatě ani dospělí, třeba tady Martin, nechtěli mluvit ani číst romsky a ptala se, proč to tak je a jestli se stydí. Nebo já to budu parafrázovat, já opravdu už teď nevím přesně jak to bylo. Já bych se na to možná podívala právě z pohledu majoritní společnosti a kladu si otázku jestli já, kdybych měla nějakou vlastnost, tradici nebo jazyk, za který bych byla odmalička odsuzována majoritní společností a bylo na to poukazováno, že mluvím třeba romsky, a byla bych za to jakoby trochu degradována v té společnosti, jestli bych na to opravdu byla hrdá. Nevím, to je můj názor. A není to názor jenom můj, když se ptám romské mládeže proč nechtějí mluvit romsky, oni říkají: „A proč bychom měli, protože už jenom to, jak vypadáme, je pro nás problém. My už nemáme takový statut jako majoritní společnost, na nás se dívají trochu jako na něco nižšího a ještě když mluvíme romsky.“ To už jsou dva faktory, to už kumuluje nějaké znevýhodnění. Tak to je jenom reakce, která možná otevírá další diskusi, nevím.

Jana Synková:

Já bych reagovala v první řadě na navštěvování v rodinách. My pořád říkáme: Půjdeme do romských rodin, podíváme se. Co když je jim to taky nepříjemné? Pojdme do našich rodin. Já to dělám každý rok. A je mi jedno, jestli jsou to romské děti, jiné děti, prostě když jsou Knihovnické šlápoty (výlet), ten den je můj dům otevřen mým čtenářům. To znamená, že děti, které jdou s námi, mohou prolézt můj dům, mimo synův pokoj, kde si to nepřeje, od sklepa až po půdu. Ten vztah je jiný. Proto já si nemyslím, že jenom my musíme poznávat jejich prostředí, ale oni musí poznávat naše. Třeba zjistit, že to naše se jim líbí o něco, já neříkám, že je lepší, chraň bůh, ale třeba se jim bude líbit v něčem víc, přenesou to, třeba tu knihovničku, domů. Třeba tady toto. Ukažme my dětem své domovy, necpěme se pořád jenom my do romských rodin, já někdy mám pocit, jako bychom z nich dělali cizokrajná zvířata. Co kdybychom taky je pustili k nám. Zamyslete se nad tím, kdo z vás by otevřel svůj byt Romovi, ano?

A co se týče té řeči, my jsme, protože jsme opravdu chtěli něco dělat s národnostními menšinami, teď nemluvím o Romech, my máme i Vietnamce, máme tam Rusy, kteří k nám chodí, takže my jsme třeba měli soutěž a jedna část té soutěže byla, že děti měli slovník a my jsme si vytiskli text právě z nějakého romského časopisu. Děti měli hledat ta slova, která byla jenom v romštině. A oni museli najít, jak se to řekne česky. A tehdy se mi líbilo, že ty děti, které předtím nechtěli mluvit romsky, tvrdili, že nejsou Romové, najednou byly pyšné, že ta slova znají. Postavme to trošku jinak.

Helena Balabánová:

Mám několik poznámek k panelistkám. A asi bude ještě čas, abych se nějak vyjádřila vůbec k projektu Romaňi - Kereka Je to nádherná věc, je to můj splněný sen, nebo pomalu se naplňující sen, my jsme v devadesátých letech přemýšleli o tom, že by bylo úžasné, kdyby vznikla knihovna, kde by byla romská díla v romštině, kde by byla hudba, kde by byly filmy, kde by bylo všechno, co by majoritní společnosti i minoritní skupině mohlo ukázat dějiny Romů a je-

jich kulturu. Takže realizací toho projektu se naplňuje do jisté míry můj sen, starý víc než patnáct let.

Současně bych chtěla navázat na paní kolegyni, která říkala, že by bylo výborné kdyby pracovníci v knihovně byli poučeni o romské kultuře, o hodnotách, které tato skupina vyznává, o tradicích, které si předává z pokolení na pokolení už mnoho set let, co žije tato komunita na evropském území. Já mám ještě jednu poznámku, bylo by výborné, kdyby v této knihovně byli romští zaměstnanci, rodilí mluvčí. Ne všichni, třeba jenom jeden. Bylo by to úžasné.

A teď poznámka k mateřskému jazyku, romštině v romských komunitách, jestli dovolíte. Souhlasím plně s tím, co řekla Vendula Jabůrková, je to tak. Já sama jsem zažívala jako začínající učitelka na zvláštní škole situace, kdy moje kolegyně okřikovaly holky, které se bavily na chodbě o přestávce romsky: „Jak to mluvíš? Takhle se snad mluví v kravíně, ne? A ne ve škole!“ Tyto poznámky jsem zaslechla, je tam blok vůči gadžovské většině ze strany Romů, oni opravdu nechtějí přiznat, že mluví romsky, oni nechtějí mluvit před gádžy romsky a když s nimi začnete mluvit romsky, jsou velmi překvapeni, že gadžo je schopný komunikovat v romštině. V návaznosti na to, co říkala paní magistra Janků, funkční gramotnost v romských komunitách, v romské rodině, velmi úzce souvisí s ovládnutím mateřského jazyka. Nám se podařilo za posledních šedesát let ponížit předávání mateřštiny z matky na dítě v romské rodině natolik, že velká část rodin neumí dobře ani česky ani romsky. Mnoho mladých lidí v té komunitě se naučilo romštinu od svých negramotných rodičů, kteří v třetí generaci přistěhovalců, těch úplně prvních lidí, byli negramotní a mluvili jenom romsky. A začaly chodit sociální pracovnice a říkaly: „Nemluvte na ty děti romsky, budou mít problémy ve škole, učte je češtinou.“ Jakou češtinou ale učili svoje děti tito přistěhovalci? To nebyli žádní univerzitní profesori, kteří učili tyto lidi česky. To nebyli žádní středoškolští profesori. To byli lidé, se kterými zametali ve Vítkovicích špony. To byli lidé, se kterými uklízeli. Takže oni se naučili hovořit nikoliv češtinou, ale Míla Hajčmanová označuje to, čím většina té komunity mluví, jako romský etnolect češtiny. Který se velice, velice

odlišuje jak od romštiny, tak od češtiny. A to je handicap, který tu komunitu zejména mladých lidí a dětí posunuje někam hluboko, hluboko pod startovní laťku většiny dětí z majoritní společnosti. Tak jenom tolik k tomu. Děkuju.

Petr Wagner:

Já bych chtěl taky jenom navázat na slova mých předřečníků, omlouvám se za svoji češtinu, jsem taky cizinec a třeba proto mám trošku i pochopení pro Romy. Já jsem Němec, a v něčem se právě od Romů liším, totiž v tom, že pocházím ze země, kde jsem prošel klasickým školním systémem. A tam do mě taky hučeli učitelé a televize, jak je to skvělé být Němec a jak je to samozřejmýsamosřejmé. Já bych nechtěl tvrdit, že by v nás pěstovali nějaký extrémní patriotismus, myslím že to už zrovna Němci, že to už dost prožili svoje, i ty okolní národy v důsledku toho, ale chci zdůraznit hlavně srovnání romské menšiny s jinými, s polskou menšinou nebo s vietnamskou. Romové nemají takový základní stát, kde by mohli získat svoji vzdělanost nebo nějaký jenom vztah ke vzdělanosti. Nejsou romské školy, ta mateřština není nikde pěstovaná a nejsou tu nikde učebnice romštiny. Tím pádem nemají kde nabrat kladný vztah ke své kultuře. A spíš naopak. Ale to se opakuju po svých předřečnicích. Romové byli vždycky nějak ponižovaní, začalo to už ve čtrnáctém století s příchodem Romů. To je všechno.

Karin Adamik: *(překlad z němčiny)*

Nechtěla bych předbíhat, ale mám tři poznámky.

Ta první – bohužel jsem si nezapamatovala jméno, ale paní mluvila o informovanosti Romů. A tady chci říct pár drobností. Romové nemají vztah k papíru, k písemnostem, je to skupina obyvatelstva, která žije z mluveného slova. Mohu uvést jeden velmi pěkný příklad. Chlapec z naší školy studuje němčinu v Budapešti a volal mi a chtěl vědět jedno slovo. A když jsem mu říkala, tys od nás dostal slovník, nevěděl, co mi na to má odpovědět. A nakonec říká, ano, z toho moje matka udělala ohýnek.

A tím se rovnou dostávám k rodičům. Jedna z mých úloh na gymnáziu pracuje také s rodiči. Já jsem asi dvě nebo tři rodiny navštívila, to znamená, že znám asi padesát domácností a můžu říct, že se těm rodičům dá všechno vysvětlit. Oni nejsou hloupí, jsou nevzdělaní. Ne všichni, ale je jich mnoho. Ale jsou velmi otevření vzdělávání, velmi otevření. To je moje zkušenost. Já s nimi musím mluvit přes tlumočníka, jsou i někteří studenti, kteří maďarsky nemluví moc dobře a romsky také ne. Abychom vytvořili kontext pro knihovnu, uspořádali jsme společně předčítání s romskými rodiči. Bylo to tak, rodiče četli, učitelé četli a žáci četli. Všichni to věděli několik týdnů dopředu, rodiče si mohli částečně nechat přinést knihy z naší knihovny a překvapilo nás, když jsme pak měli rozhodnout, kdo nejlépe čte – byli to rodiče. Pak žáci a pak učitelé. To bylo jen při prvním čtení, při dalších byli učitelé také velmi dobří. Ale samozřejmě mě to velmi zaujalo.

K romštině chci říct, dřívější žáci, dnešní studenti, kteří mají vyučování romštiny na naší škole.. Je více takových, kteří ačkoliv ještě nedokončili studium na našem gymnáziu, už vyučují romštinu na univerzitě. Ostatní Maďaři mohou také skládat zkoušku z romštiny a naši studenti jsou velmi hrdí, když tuto zkoušku mají. Jistě to byla dlouhá cesta, ale oni se už teď nestydí spolu mluvit romsky, možná také když je učitel nemá slyšet nebo jim nemá rozumět, pak mluví romsky. Naučili se využívat přednosti své mateřštiny.

Ale pro všechno musím říct: Mnoho trpělivosti. Patnáct let jsme o knihovně snili, můžeme ji už šest let užívat, ale vždycky znova to vyžaduje pracovat s rodiči a obrnit se velikou trpělivostí.

Kateřina Janků:

Já velice děkuji a dovolím si vzít ještě slovo, protože to souvisí s tím, co říkala paní Houšková. Vzdělávání pracovníků v knihovnictví. Aby to neztroskotalo, tak se musí v projektu najít ten extra-čas. Vy jste to říkala přesně, to je to normální pracovní nasazení a právě to souvisí se společenskou kulturou práce, která tady je, šestnáct let po revoluci. Ti, kteří chtějí pracovat, pracují za

jednoho a půl či dva a půl. Čili jak těmto lidem, kteří i tak mají spoustu práce, umožnit, aby se efektivně vzdělávali, najít na to čas, najít na to prostředky. Protože to není jenom o té vůli.

A druhá otázka je taková trošku teoretičtější. Tady to pořád zaznívá, ten konflikt mezi občanským a etnickým je zcela viditelný. Nechodit do rodin, kdo by taky chtěl, abychom šli, aby šel někdo k nám domů. Romové nemají romský veřejný prostor, právě proto, že nemají národní stát, prostě neexistuje. To znamená, že je velmi málo jiných míst než to soukromí. Ale to zase nabourává tu ideu knihovny jako veřejného prostoru. To nemá být prostor, kde by se etnický Čech, který neumí romsky, měl cítit cize. Tam by se neměl cítit cize vůbec nikdo, což samozřejmě nefunguje, ti etničtí Češi jsou zvýhodněni ve veřejných prostorech a my musíme najít nějakou rovnováhu, která se bude velice těžko hledat, protože ta diskuse je velmi citlivá. Takže pokládám ten velmi horký brambor: Romská knihovna jako etnická knihovna nebo romská knihovna jako veřejný prostor?

Zlata Houšková:

Já si myslím, že právě tam je ten problém. My, teď budu mluvit pouze za knihovnice, nevíme, jak vypadá prostor, veřejný prostor, který by chtěli Romové. My možná víme, jak vypadá veřejný prostor, který by chtěli naši čtenáři majoritní, protože do jisté míry jsme to i my, takže víme, jak by se nám to líbilo. Ale já si myslím, že my to musíme poznat, musíme tyto věci vědět, a proto musíme mluvit s lidmi, kteří to vědí. To znamená s Romy a nebo s těmi, kteří jsou v iniciativách.

Kateřina Janků:

Nebo také mít nějaké romské knihovníky a nemusíme o tom mluvit.

Lokální drobnohled – jak žijí Vítkovice?

Zkušenosti s romskými rodinami v sociální nouzi, návštěvnost knihovny, může nová pobočka knihovny podpořit pozitivní změny?

Kateřina Janků:

Zbývající panelisti, je to paní Miroslava Kokyová a Vendula Jabůrková. Nejdřív se tedy budeme věnovat lokálnímu drobnohledu, tomu čím a jak žijí Vítkovice. Paní Kokyová je romským sociálním asistentem při Odboru sociálních věcí Obecního úřadu Ostrava-Vítkovice a dříve pracovala jako pedagogický asistent na Speciální škole kpt. Vajdy. Ve spolupráci se Společenstvím Romů na Moravě a s ředitelkou Školy kpt. Vajdy se podílela na vytvoření romské miniknihovny ve škole, která tam dodnes je a funguje. Takže paní Kokyová už má více než čtyřleté, pětileté zkušenosti, ve Vítkovicích je třetím rokem a já jí teď předám slovo.

Miroslava Kokyová:

Dobrý den. Já mám tady za úkol říct něco o knihovně, která bude v mé lokalitě, v Ostravě-Vítkovicích. Jedná se o lokalitu, kde žije asi dva a půl až tři tisíce našeho romského obyvatelstva a tady tato věc, pokud se tam podaří, bude velice dobře. A to z jednoho důvodu, protože nic takového tam zatím není. Byla tam knihovna, která tam ještě donedávna fungovala při Škole Jiřího z Poděbrad, ale tam opravdu ti žáci nebo ty děti chodily z důvodu povinné četby nebo asistenti na školách tam ty děti přivedli v rámci nějakých her. Ve Vítkovicích se nachází skutečně hodně rodin, které jsou závislé na dávkách sociální péče. Od toho se také odvíjí další věc, kterou bych zde chtěla zmínit. Měli jste možnost zhlédnout obrázky, které ukazovala paní magistra, a sami jste mohli vidět, v jakém prostředí tyto rodiny žijí. V bytě se nachází většinou pouze jedna větší postel, nějaký stůl a jedna skříň na věci. Toť vše. O polici na knížky si můžeme nechat pouze zdát. Výše zmiňovaná skupina není ovšem jedinou, která žije v naší lokalitě. Samozřejmě zde žijí i Romové, kteří se dají zařadit do střední

vrstvy, stejně jako Romové žijící v nadstandardním prostředí. Přestože tedy se zde nacházejí skupiny, kde by se eventuálně nějaká knihovnička objevit mohla, není to příliš častým jevem. Když už se knihovnička v domácnosti objeví, slouží spíše dekorativnímu účelu. Mám ovšem i opačnou zkušenost. Když jsem byla ve čtvrtce spolu s naším romským poradcem v lokalitě Ostrava-Vítkovice, tak jsme navštívili sociálně velice slabou rodinu, která ovšem vlastnila knížky. Velice mě to zarazilo a překvapilo, ale zároveň, vzhledem k našemu semináři, jenž se měl uskutečnit v pondělí, velice potěšilo.

Co dále můžeme říct o Vítkovicích? Je tam největší soustředěnost Romů, která má svůj historický kontext. Vítkovice byly kdysi vlastně průmyslovým městem, do kterého se stěhovali zejména Romové z okolních obcí za vidinou práce i přístřeší. Po Sametové revoluci šla životní úroveň rapidně dolů a dnes to tam vypadá tak, jak to tam vypadá.

Pokud budete mít nějaké dotazy, ptejte se, určitě vám na ně ráda odpovím. Děkuji.

Petr Wagner:

Mám jenom dotaz, spíše jako k takovému předřečníkovi. Zaznělo zde, z úst paní Pavelčíkové, že v osmdesátých nebo sedmdesátých letech byl jakýsi vzdělávací program, a mě by zajímalo, jestli jsou dnes patrné nějaké důsledky. To znamená, jestli kupříkladu nějakí žáci onoho programu postoupili výše na společenském žebříčku, popřípadě zda můžeme mluvit o vzdělanějších rodičích.

Miroslava Kokyová:

Myslíte rodiče, kteří prošli programem v osmdesátých letech?

Petr Wagner:

No, ano.

Miroslava Kokyová:

Určitě jsou. Momentálně vám sice neřeknu konkrétní jména, ale určitě jsou.

Nina Pavelčíková:

Jestli můžu, já jsem dokonce měla takový záměr hledat ty děti, protože já znám i jména (někdy mám ve svých materiálech i adresy), ale zjistila jsem, že to je pro jednoho člověka hrozně obtížné, jelikož Romové přeci jenom často měnili místo pobytu. Ve dvou ve třech případech se mi to podařilo skutečně ověřit.

Vždycky jsme pouze věděli, zda on nastoupil na střední školu, ale nebylo nám jasné, jestli skutečně školu dokončil a jaká byla potom jeho další životní dráha. Znam tedy pouze jednotlivé případy, a to nejenom z Ostravska, ale například jsem si to ověřovala i na jižní Moravě.

Samozřejmě pro ty děti to bylo velmi obtížné. Pokud byla škola v místě bydliště, tak to bylo lepší (například místní gymnázium), ale v okamžiku, kdy se romské dítě dostalo do nějaké internátní školy, čili byla to nějaká odborná škola nebo škola učňovská s maturitou, tak už to začínalo být vždycky pro něj strašně stresující.

Já si vzpomínám, jestli dovolíte jenom opravdu drobnost. Jeden z romských maturantů, Janko Horváth, známý romský básník, který také vyměnil několik bydlíšť (momentálně bydlí na Ostravsku, ale bude se prý stěhovat do Brna), učí u nás na univerzitě romštinu. O jeho hodiny je velký zájem. Ptala jsem se ho, jak to snášel, když byl vlastně jediný romský žák na střední škole (vystudoval zde ve Vítkovicích učňovskou školu s maturitou). A on mi odpověděl, že to pro něho bylo hrozné. Opravdu strašně strádal, protože nebyl s ostatními romskými dětmi v kolektivu.

Toto je rovněž jeden z důvodů, proč romští rodiče dávají přednost zvláštní škole. Je známá věc, že tam to dítě je jakoby v rodinném kolektivu. Žáky jsou většinou Romové, čili má tam svoje kamarády, se kterými si rozumí. V majoritní škole se dítě cítí osaměle a ona ta škola skutečně vůči romským dětem,

nejenom z důvodů rasových, není příliš přátelská. Ona není přátelská někdy ani pro ty ostatní.

Miroslava Kokyová:

Jestli můžu, jak jste se zmínila o těch zvláštních školách, že rodiče tam své děti dávají především z důvodů, že se tam cítí jako doma.

Já musím říct, že předtím než děti nastupovaly do školy, tak byly takzvané takové kontroly, na které se dostavily psychologičky z pedagogicko-psychologických poraden a dělaly takový průzkum. Ony prostě automaticky ty děti do zvláštních škol dávaly. Můžu to potvrdit, protože i moji dceru, když jsem s ní byla na zápisu do prvních tříd, tak ji automaticky chtěly zařadit do zvláštní školy, ačkoli absolvovala mateřskou školu. Je to prostě „cigánské“ děcko, takže tam do té školy půjde. Toto znám opravdu z vlastní zkušenosti.

Jana Synková:

Já bych se chtěla zeptat, jestli jsou ve Vítkovicích spolky. Například v Porubě existuje třeba setkávání maminek s dětmi – Krteček. Maminky sem mohou přijít, děti si hrajou v herně, maminky si povypráví. Zrovna tak by mě zajímalo, zda se děti, po vzoru různých spolků, jako například Junák, někde scházejí, zda mají své místnosti.

Nevím, jak dalece ve Vítkovicích spolková činnost mezi Romy je a zda k tomu mají podmínky. Jistě by nejenom mě zajímalo, jak jejich podmínky vypadají teď, v jakém prostředí vlastně oni jsou. Pouze mne napadá, že tam by vlastně knihovna mohla navázat na spolupráci s nimi.

Miroslava Kokyová:

Rozhodně se tam spolky nacházejí. Bude tam probíhat program Upre, který je určen maminkám s dětmi (už nyní tam probíhá v Živé naději, což je komunitní centrum). Jedná se o projekt, jenž je zaměřen na vaření. Pod dohledem odborné kuchařky maminky vaří, učí se tradiční česká jídla a zároveň předvá-

dějí své tradiční romské recepty. Děti si mezitím hrají v prostorách, které jim jsou vyhrazeny.

Jak vidíte, něco obdobného tedy funguje i ve Vítkovicích a je to dobrá věc.

Helena Balabánová:

Jestli můžu, tak jenom doplním Mirku Kokyovou k těm spolkům, resp. k neziskovým organizacím, které působí v Ostravě. Ve Vítkovicích konkrétně by mělo koncem roku začít fungovat komunitní centrum na Sirotčí ulici, které bude provozovat Občanské sdružení Centrom.

A jak paní kolegyně říkala, že by bylo výborné obrátit se na neziskové organizace, které vám dokonce můžou zprostředkovat i vstup do té komunity, velice nenásilný a bezprostřední, tak v každé lokalitě, snad kromě Mariánských Hor, fungují komunitní centra, která provozují neziskové organizace. Ať je to Vzájemné soužití nebo Společně – Jekhetane, případně jiné organizace, jako např. Armáda spásy. Takže je možné navázat kontakt a pobavit se s těmi lidmi. Pokud byste chtěli kontakty, tak u mě všechny jsou. Je možné se na mě obrátit.

Snad ještě jedna poznámka o zvláštních školách, zejména pro zahraniční kolegy. Navážu zase na Mirku Kokyovou a na paní profesorku Pavelčíkovou. V podstatě ty asimilační tendence vůči romské komunitě, které začaly v sedmdesátých letech a trvaly v podstatě do devadesátých let minulého století, zapříčinily paradoxně ne asimilaci, ale téměř totální segregaci romských dětí v hlavním vzdělávacím proudu. To, co říkala Mirka o svojí dceři, je zkušenost většiny romských rodičů. Rodičům prostě bylo na základní škole nabídnuto, dokonce mám tu zkušenost, že už po prvních čtrnácti dnech, v prvním ročníku základní školy, aby souhlasili s přeřazením dítěte do školy zvláštní. Po prvních čtrnácti dnech, kdy ještě není zřejmé, zda dítě bude nebo nebude schopno základní školu zvládnout. Takže paradoxně tyto asimilační tendence vedly de facto k totální segregaci, což je obrovské mínus pro romskou komunitu.

Kateřina Janků:

Děkuji. Ráda bych si vzala slovo a diskusi ještě vrátila k Vítkovicím. Nejenom z vlastní zkušenosti, ale i např. z literatury vím, že Romové mezi sebou dovedou velmi ostře rozlišovat, což s sebou přináší i důsledky sociální. Mě by zajímalo, Mirko, jestli bys mohla nastínit, jakou pozici mají Romové z Vítkovic v tom ostravském rozměru. Dá-li se to takto říct. Zajímá mě, jestli jakožto Rom z Vítkovic, tedy Rom z chudinské čtvrti, nenesu nějaké stigma, vnitroromské stigma. Toto by mě zajímalo. Děkuju.

Miroslava Kokyová:

No, když se řekne Rom z Vítkovic, tak automaticky ostatní (z jiných lokalit) napadne: „Ježiš, Cigáni z Vítkovic.“ Je to bohužel tak. Tam se nějak zastavil trošičku čas. Svoji roli v tom hraje i fakt, že se jedná o okrajovou část, která je odříznutá od středu obce.

Musím říct, že se ve Vítkovicích nachází spousta lidí, kteří se tam dostali neprávem. Jedním z důvodů je například neprodloužení nájemní smlouvy. Samozřejmě že zde žijí i opravdoví dlužníci. Ale to tu nechci rozvádět, to je jiná kapitola. Pravdou ale zůstává, že Romové z Vítkovic jsou opravdu na dně sociálního zařazení. Bohužel.

Kateřina Janků:

Já se zeptám ještě dál. Pokud je to takto a podaří se tam nějaké rodině, například pod vlivem vzdělávacího programu z osmdesátých let, udělat jistý postup na sociálním žebříčku, mají tendence, pokud se jim tedy daří lépe, se z těch Vítkovic stěhovat jinam? Jestli tam je i ten „braindrain“, jak se říká.

Miroslava Kokyová:

Pokud ta rodina žije trošičku, jak jsem říkala, nadstandardně, to znamená, že mají třeba svoje domy a bydlí jakoby poblíž té obce, tak ta už má prostředky na to, aby si zakoupila dům nebo finský domeček nebo cokoliv jiného a mohla

se z těch Vítkovic dostat. Na druhou stranu, žádný obvod, jiný, si nevezme Romy z jiného obvodu, protože má problémy sám se svými spoluobčany romského původu.

Jana Synková:

Mě by ještě zajímalo, pokud je tam ono třístupňové rozvrstvení, jestli například děti z té nejnižší vrstvy chodí na návštěvy k té sociálně nejvýše postavené vrstvě. Jsou běžné návštěvy mezi těmito vrstvami? Neexistuje i bariéra mezi nimi samotnými, nejenom bariéra mezi bílými a černými?

Miroslava Kokyová:

No, to už zase trochu odbočujeme, protože toto je spíše otázka kastovnictví. To je hodně široký pojem, na který asi nemáme dost času. Ale určitě například děvčata se venku mezi sebou baví, přijdou i na tu návštěvu, tam nevidím problém. Problém bych viděla spíše v tom, kdyby se například dívka z lepší vrstvy chtěla vdát do nižší.

Helena Balabánová:

Já jenom jestli můžu, tak rychle zareaguju právě na kastovní systém v romské komunitě. To byla myslím první otázka, na kterou jste se ptala. Vám ani tak nešlo o sociální postavení těch lidí jednotlivých, ale právě o strukturu v komunitě.

Já se neodvažuju tvrdit, že by ve Vítkovicích žili pouze lidi ze skupiny „Meľale“, to znamená ze skupiny nečistých, zdaleka ne. Pokud ale je tam těch lidí dost a žijí pohromadě s lidmi ze „Žuže roma“, tak se prostě kupí problémy. Viděli jsme to například na řešení Chánova nebo Matiční ulice.

Strukturu romské komunity zdaleka netvoří jenom tři vrstvy. Těch vrstev je mnoho a mnoho a v podstatě stále nepřichází v úvahu, aby se lidi ze skupiny „Žuže roma“ stýkali s lidmi ze skupiny „Meľale roma“.

Řada nepoučených učitelů se strašlivě diví, že když posadí do lavice dvě děti z romských rodin, tak ony se neustále mezi sebou bijí, nadávají si a mají hrozně hrubé výrazy jeden na druhého. Učitelé se diví proč, vždyť přece jsou to Romové? Ano, ale každé je z jiné rodiny a každá ta rodina patří k jiné společenské vrstvě v komunitě.

Je to něco, co si těžko dovedeme představit. Pochází to skutečně z indického kastovníctví a když se na to Romů zeptáte, tak se usmějí a nebudou o tom prostě mluvit. Vy sami poznáte, pokud je navštívíte doma, ke které té skupině patří.

Kateřina Janků:

Jestli můžu přímo zareagovat. Toto je právě ten horký brambor. Knihovna je totiž veřejný občanský prostor.

Stejně tak jako etničtí Češi mají povinnost rasově nediskriminovat Romy, tak Romové mají povinnost mezi sebou navzájem, na základě kastovníctví, dělat totéž – nediskriminovat. Otázkou je, zda to jsme schopní nějakým způsobem zkusit podpořit, nastartovat.

Helena Balabánová:

Já si myslím, že určitě ano. Pokud ovšem v té knihovně bude personál, který se bude orientovat v kastovním systému a bude schopný odhadnout například podle příjmení, ke které skupině Romů tento chlapec nebo holčička přísluší a kdo je jeho nejbližší kamarád, resp. s kým se třeba už nebaví. Myslím, že stačí prostě pozorování.

Nina Pavelčíková:

V podstatě jsem taky chtěla jenom navázat. Domnívám se, že ta práce musí skutečně začít od dětí, od dětí v co možná nejtěplejším věku, protože tam rozhodně ještě ta bariéra není tak pevně zakotvena.

Ještě jsem chtěla poznamenat, omlouvám se, pokud budu opakovat něco, co již bylo řečeno, že největší propast samozřejmě zeje mezi bývalými kočovnými olašskými Romy a ostatními. Tam se běžně setkáte skutečně z obou stran s naprostým odmítnutím. Tyto věci je prostě potřeba vědět. Souvisí to s tím, o čem jsme hovořili dopoledne. Opravdu není problém být poučen o tom, kdo patří k olašské skupině, jaké jsou praktiky olašských skupin, jaký je jejich vztah k tradici a podobně.

Jeden praktický příklad z vlastní zkušenosti. Stalo se mi, na nějaké besedě s učitelem, že ke mně přišel úplně zoufalý učitel, který nevěděl, co má dělat s velice nadaným chlapcem z olašské rodiny. Hrozně rád ho chtěl dostat do nějakých soutěží (chlapec byl vynikající matematik), jenomže byl ve věku jedenácti let a jeho romská komunita už ho začínala učit různé praktiky, o nichž se zde nechci rozšiřovat. Pan učitel byl úplně bezradný a já jsem mu asi taky moc neporadila, protože to jsou skutečně věci, které jsou velmi hluboko zakořeněné a které se těžko překonávají.

Přesto vidím určitou naději ve vzájemném poměru takzvaně bílých, omlouvám se za tento výraz, a Romů. Děti v útlém věku vůbec nerozlišují. Děti v první třídě berou své romské spolužáky úplně normálně. Kamenem úrazu jsou dospělí, kteří jim neustále hučí do hlavy, zakazují se s nimi stýkat a vykládají jim přetrvávající stereotypní názory, které jsou u nás běžné. My jsme dokonce, myslím v nějakém výzkumu, zjistili, že odpor se stupňuje do takových jedenácti let, kdy je nejvyšší. S přibývajícím zkušenostmi a vědomostmi je dítě znovu schopno toho druhého přijímat.

Ještě jednu takovou drobnost. Hovořila jsem s člověkem z Mariánských Hor, který je příslušníkem té vyšší, teda čistší skupiny. Dokonce si velmi zakládá na svém původu. Navíc to byl člověk, který v té době zastával i dost významný post ve správě. Zeptala jsem se: „No dobře, tak jak vy to vlastně rozlišujete? Kdo je pro vás, v Ostravě se používá termín, degeš?“

A on mně na to řekl: „Kromě mne a mé rodiny a nejbližšího příbuzenstva všichni Romové v Mariánských Horách.“ To jenom tak pro ilustraci, abyste pochopili, jak asi to vnímání někdy vypadá. Děkuji.

Sri Kumar Vishwantathan:

Mám několik poznámek. První: V devadesátém sedmém roce jsem měl možnost bydlet s Romy a tehdy jsme zakládali pěvecký soubor složený z romských dětí. Rodiče ale byli proti tomu, aby děti zpívaly pouze romské písně. Potom se shodli na tom, že se budou zpívat jak romské, tak i české písničky. Potom to šlo. Dnes to je již osm let a musím Vám říct, že přespříští týden vystupují v Michálkovicích s romským divadlem. Sami si napsali hru, ve které Romové hrajou ve své mateřštině romské postavy.

Chválabohu nic není „napsané na beton“, a to se týká i kastovního systému, vrstvení mezi Romy, které také znám z autopsie. Na druhou stranu musím říct, že jsem bydlel společně se sedmadvaceti rodinami z různých kast. Původně mezi sebou soutěžili, kdo je čistší, a tím pádem nic společného nefungovalo. Musím ale říct, že během prvních třech měsíců dokázali vytvořit velmi silnou pospolitost a hlavně dokázali efektivně spolupracovat. Domnívám se, že vnitřní roztříštěnost a soutěživost je typická pro každou společnost.

Stejně tak se například můžeme podívat na Velkou Británii, kde kastovní systém určuje de facto ekonomický příjem. Podle bot či hodinek se dá člověk zcela bezpečně zařadit. Pokud ovšem kastovní systém budeme brát jako věčný a neměnný, tak rovnou můžeme našim dětem povědět: „Jo, ty patříš k téhle skupině, můžeš tak dál, a ty patříš k té skupině a tak dál.“ Nikdy se takto spolupráce nedobereme.

Domnívám se, že musí existovat ve výchově jakýsi vyšší princip. Do mnoha věcí lze stáhnout i rodiče. Jako důkaz mohu znovu uvést výše zmiňovaný spolek. Myslím, že podstatou problému není předvídat všechny úzkosti, které mohou po cestě nastat, spíše se musíme zaměřit na to, co je důležité.

Přítomnost dítěte v knihovně nesmí být spojena s žádnou úzkostí. Dnes jsem slyšel referovat o práci s dětmi různé lidi z knihoven. Občas jsem měl velmi dobrý pocit, jindy jsem byl zahlcen samými úzkostmi. Z pozice dítěte se jedná o to samé. Pocit z knih, potažmo z knihovny, může být radostný, ale i úzkostný. Myslím si, že knihovna by měla přispět k tomu, aby do ní dítě chodilo rádo. Dítě nemá automaticky vztah ke knize, prochází různými vývojovými (kognitivními) fázemi a je otázkou knihovny, jak tento problém vyřeší. Alternativou mohou být doprovodné programy. Rovněž musí knihovna dítěti dát prostor. Přes prvotní trhání knih a „čmárání“ do nich se dostane do fází dalších, vyšších, ve kterých se teprve vytvoří dlouhodobý vztah k tištěnému médiu.

Kateřina Janků:

Ty jsi mluvil o tom, že bychom se měli soustředit na pozitivní vize. Já si to dovolím ještě jednou stáhnout do temných vod. Minulý týden jsem navštívila Odbor sociálních věcí ve Vítkovicích, a protože skutečně tu oblast klasické sociální péče neznám, tak jsem byla šokována tím, že tam mají ochranku. Je tam člověk, který hlídá zaměstnance rozdávající dávky v sociální nouzi lidem, kteří nemají co jíst a nemají ani pračky. Ochranka hlídá zaměstnance před vlastními klienty! Jelikož mě to šokovalo, tak jsem se informovala dále a zjistila jsem, že to možná není jediný ostravský obvod.

Takže tady teď sedí skupina zainteresovaných a otevřených hlav. Knihovna stojí v konkrétním místě, kde mají lidé konkrétní zkušenosti s českou etnickou kulturou, třeba právě skrze tuto komunikaci – a já to nechci ani kritizovat ani posuzovat, neseděla bych na tom odboru ani týden.

Moje otázka na tebe, Mirko, k tomu míří: Když jsem se byla podívat v terénu na romskou sociální práci, všimla jsem si, že diskurz je velmi nenávistný vůči etnickým Čechům. Ti lidé, kteří se cítí být Romové, a zároveň jsou v sociální nouzi, mají tendenci o nás velmi škaredě mluvit. Tak by mě zajímalo, jestli si myslíš, že tady tahle komunikační bariéra je normální. Mít romskou identi-

tu není v této společnosti žádný med. To chápu. Ale zároveň mě zarazila ta samozřejmost, s jakou Čechy velmi agresivně pomlouvají. Myslíš si, že je to třeba v těch Vítkovicích nějak vyhocené, protože právě tam žijí lidé ve velké sociální nouzi? A nebo tam vidíš nějakou naději skrze třeba konkrétní rodiny?

Miroslava Kokyová:

Averze ze strany Romů k majoritě je dlouhodobá, to není jenom ve Vítkovicích, to je, myslím si, asi všude. Romové mi prezentují, že náš sociální odbor je jeden z nejhorších. Některé rodiny ale opravdu k té nesnášenlivosti ze strany sociálních pracovníků přicházejí jako slepý k houslím, jak se říká. Sociální pracovníci například vynadá člověk, po němž přichází na řadu rodina žádající o jednorázový příspěvek, dejme tomu.

Domnívám se, že za většinou problémů stojí řečová bariéra. Někteří Romové, neříkám všichni, ale někteří naši Romové se neumějí vyjádřit. Místo toho, aby přišli za mnou a já jim dělala prostředníka - to berou za takové nějaké ponížení - tak raději jednájí na vlastní pěst a obvykle dostatečně neřeknou, co vlastně potřebují. Sociální pracovnice, jelikož už má za sebou čtyři nebo pět hodin úředního dne, tak bledne už ve chvíli, kdy dotyčného spatří ve dveřích, natož aby mu ještě dala formulář potřebný k jednorázové dávce. Takže potom na sebe křičí, protože ona nerozumí jemu a on nerozumí tomu, co ona po něm chce. Potom se zvedne telefon, přiběhnu já z vedlejší budovy a jde to úplně jako po másle. Vezmu si klienta ven na chodbu, tam si s ním promluví, jdu potom za tou pracovnicí a řeknu: „On potřebuje to a to, zbytečně jste se hádali, v pohodě...“ A vše zase běží normálně dál.

Averze ale - z jedné nebo z druhé strany - byla, je a myslím si ještě dlouho bude.

Nina Pavelčíková:

Já se omlouvám, že pořád zasahuju, ale znovu mám jeden příklad z vlastní zkušenosti, resp. z výzkumu, a to z opakovaného, právě ve Vítkovicích.

Bariéra se bohužel zvyšuje zejména u nejmladší generace. Po pěti letech jsme zjistili, že je daleko větší než byla dříve. Samozřejmě to jsou věci, které my, jak tu sedíme, už bohužel vůbec nejsme schopni ovlivnit. Na té bariéře se podílí zejména nezaměstnanost Romů, která brání normálním pracovním kontaktům mezi „gádži“ a Romy na pracovišti.

U starší generace, v roce devadesát pět, když tam Vojtěch John dělal výzkum, tak v podstatě vůbec nebyly problémy. Naopak. Dokonce ti starší Romové daleko lépe vnímali svoje spolupracovníky, se kterými dělali třeba v železárnách nebo kdekoliv jinde, protože oni se znali, byli spolu v normálním běžném každodenním kontaktu, takže se zřejmě i naučili vzájemně si rozumět. Navíc samozřejmě v tomto prostředí mluvili přece jenom jiným jazykem, než mluví úřednice se svým klientem.

Bariéry zdaleka nebyly tak velké jako u mladých Romů, kteří vlastně vůbec v průběhu svého mladého života nikdy nebyli v trvalejším kontaktu, snad kromě školy, se svými spolupracovníky a vzájemně se neznají. Čili čím větší distance, čím méně se navzájem známe, tím se samozřejmě také více prohlubují stereotypy a nepřátelské vnímání.

V tom vidím já skutečně obrovský problém současné společnosti. Samozřejmě to potom znásobuje právě nové sestěhovávání do ghett a nové vytváření sociálního bydlení, které je hluboko pod úrovní průměrného obyvatelstva. Zde spatřuji určitě velké nebezpečí.

Martin Grinvalský:

Pouze jsem chtěl reagovat a říct, že v každé společnosti existuje tendence se povyšovat nad ostatními nebo říkat: Ti jsou jiní, jsou špatní, my jsme dobří, my jsme ti lepší. To je přirozené.

Určitě tady v České republice nebo u Romů, konkrétně třeba z těch Vítkovic, averze existuje a jsem přesvědčen, že nejen na straně samotných Romů. Možná i z toho důvodu, že téměř většina Romů v České republice žije na okraji společnosti. Vlastně i sama politika státu se snaží Romy latentně segregovat

například k přístupu ke vzdělání nebo vystěhováváním Romů z obecních bytů do určitých částí města či za město. Tímto se vlastně Romové stávají sociálně i komplexně vyloučenými. A necítí se být součástí této společnosti.

V tomto bodě vidím obrovské plus této knihovny. Protože se snaží dát děti dohromady, aby spolu vycházely, aby se naučily spolu komunikovat a řešit případné konflikty. Děkuji.

Sri Kumar Vishwantathan:

Chtěl bych navázat na Martina. Taky si myslím, že knihovna má před sebou velký úkol. Ačkoli jsou Vítkovice městskou částí, jedná se de facto o samostatné malé město, do kterého se systematicky a tvrdě vystěhovávají rodiny z bytů. Je tam stav obrovského napětí, zejména kvůli bydlení. Napětí je také přímo spojeno s postupem radnice. To znamená, že chování Romů se za posledních pět let zhoršuje.

Myslím si, že ta knihovna bude mít jeden obrovský úkol – získat si lidi. Bude bezesporu záležet na personálu. Je potřeba, aby se jednalo o výrazné osobnosti, které dokážou empaticky a citově vyhodnotit situaci. Zároveň si budou muset udržet respekt.

Z vlastní zkušenosti vím, že i naše komunitní centra prošla mnoha fázemi a dosti dlouho trvalo, než se vybudoval tým lidí složený z místních Romů, kteří byli zapojení do toho střediska. Byla nastolena určitá pravidla, do jejichž vytváření se zapojily i děti. Tímto si uvědomovaly, že nic „nepadá z nebe“, že všechno něco stojí.

Bude chvíli trvat, než se ukotví určitý řád, který je potřeba všude tam, kde lidé něco vytvářejí. Zároveň nic není neměnné, vše se dá změnit.

Karin Adamik: *(překlad z němčiny)*

Ano, já bych také ještě chtěla něco k tomu, poslední slovo.

Možná jeden příklad. Chlapec, který sedí vedle mě, a ještě dva další žáci, kteří jsou už ve škole děle. Když začal studovat, bydlel u mně. Žiju v domě v Bu-

dapešti, kde bydlí ještě dalších dvacet rodin a ty se mnou od té doby nemluví. Tak jsem zažila na vlastní kůži, co je to diskriminace. Nejdřív jsem byla jen Němka mezi Maďary a teď jsem si přivedla ještě Roma, který si tam vodí kamarády.

Všichni tři studují jako ostatní, dva na gymnáziu v Pešti, třetí v Budapešti. Dnes už s nimi všichni vycházejí, všichni je akceptují. Ale trvalo to dlouho. To musí pořád zaznívat: Také u nás ve škole, kde to teď funguje skutečně dobře, to trvalo jedenáct let. Je za tím obrovská spousta práce.

A během té doby jsme přišli na to, že u Romů probíhá všechno skrze rodiče. Jestli to chcete v knihovně dělat tak, jako jsme to dělali my ve škole – dříve, než nás navštívili děti, pozvali jsme k návštěvě školy také rodiče. Rodiče mohli vidět, jak vypadá běžný školní den, jaké děti používají knihy, co je to vlastně ten počítač, protože to oni také často nevědí. Měli velký strach – a to bylo velmi velmi důležité – že svoje děti ztratí. Že se jim odcizí. Také škola měla na začátku strach z Romů, ale naštěstí k ničemu takovému nedošlo. Už běží pátý rok maturit a za tu dobu se objevil jeden jediný případ dítěte, kdy jsme mohli říct, ano, ta se s rodinou rozešla. Všichni ostatní zůstali v kontaktu i nadále.

Takže, skutečně se musí rodičům všechno pořádně vysvětlit, je to důležité pro školu a je to důležité i pro knihovnu. Když rodiče vědí, že všechno je v pořádku, že se jejich dětem nic zlého nestane, že jim nikdo nic špatného neudělá, pak máte rodiče na své straně a tím velmi mnoho získáte.

Romská rodina musí být kompaktní, to je moje zkušenost.

Miroslava Kokyová:

Já bych k tomu jenom chtěla něco dodat. Vy jste mě navedla na takovou jednu příhodu, kterou vlastně teď prožívám, protože si dálkově dodělávám vzdělání. Příhoda mi přijde velice paradoxní. Jedna kolegyně ve třídě mi řekla, že už ví, jak se cítí menšinový Rom. Nás je ve skupině devatenáct nebo dvacet Romů a asi sedm nebo osm lidí z majority. Nyní teprve oni poznali, co to je, když se dostanou do takového toho opačného postavení.

Knihovna pro Romy, nebo na podporu gramotnosti?

Jaká je praxe se specifickými postupy zvyšování vzdělanostní struktury romské mládeže? jaké jsou začátky a jaké mohou být výsledky této práce s mladými Romy?

Kateřina Janků:

Moc děkuju a poprosím vás, abyste si diskusi nechali až na konec, podle toho, jak nám vyjde čas. Ráda bych vám představila Vendulu Jabůrkovou. Vendula je vedoucí Sekce sociální práce sdružení Společně – Jekhetane a byla tak hodná, že nám přišla něco povědět o pedagogické praxi, již získala díky Sdružení, popř. další své zkušenosti.

Vendula Jabůrková:

Díky za představení. Já to jenom upřesním. Nebude to vyloženě pedagogická praxe, ale spíše takový jakoby pokus o neformální vzdělávání.

Začnu velmi rychlým a stručným představením projektu, na kterém pracuje naše občanské sdružení. Projekt je financovaný Evropskou unií v programu Phare 2003 - Rozvoj lidských zdrojů. Jde o to, že naši sociální pracovníci, kteří tedy pedagogy nejsou, na to upozorňují, aby nedošlo k nějaké mýlce, mají za úkol v tomto projektu namotivovat mladé Romy. Projekt je zaměřen na romskou mládež, ale už jsme se setkali s tím, že i dospělí, jejich rodiče, touží po aktivitách projektu. Naši pracovníci mají za úkol namotivovat mladé Romy k tomu, aby nejenom zůstávali ve školách a dodělali si povinnou školní docházku, ale aby šli na střední školy, případně i dále, a aby se účastnili vzdělávacích kurzů, které pořádně my. Jedná se o neformální kurzy angličtiny, psaní na počítači, zacházení s internetem a vůbec takové jakoby kurzy na podporu funkční gramotnosti, například jak vystupovat na přijímacím pohovoru u zaměstnavatele a tak dále.

Není to práce jednoduchá, protože sami dobře víme, že už jenom povinnost školní docházky není kolikrát příjemná, natož ještě přijít za našimi klienty, mladými lidmi, s nabídkou nějakých dalších vzdělávacích kurzů. Asi pro ně

není úplně lukrativní, když tam přijdeme s tím: „Tak, až přijdete zítra ze školy, tak přijďte ještě za náma a budeme se učit dál.“ Hledali jsme jiné cesty, jak klienty na naše kurzy nalákat. Zjistili jsme, že nejideálnější je cesta prostřednictvím námi nabízených zájmových aktivit. Přes ně se poté dostaneme k samotné podstatě projektu – vzdělávání.

Naši terénní pracovníci vyrazili do ulic s nabídkou nejdříve v létě. Jednalo se o kurzy žonglování, letní školy tance či různých filmových klubů. Když si děti řekly, že by chtěly dělat ještě něco jiného, tak my jsme se jim snažili nějak vyjít vstříc. Na konci léta jsme uspořádali festival na volném prostranství, kde mohli naši mladí klienti představit své umění široké veřejnosti. Přítomni byli i zástupci města. Z těchto zájmových, volnočasových aktivit, které je bavily, se snažíme plynule přecházet právě k tomu vzdělávání. Není to věc jednoduchá, protože už jenom to, že mají pravidelně jednou nebo dvakrát týdně chodit na nějaký kurz angličtiny, je dost těžké (udržet jakousi jejich periodicitu). Zároveň ale to, že právě už mají nějaký zážitek se sociálními pracovníky, kteří jim nabídli volnočasové aktivity, tam hraje obrovskou roli. Naši pracovníci je vlastně další formou hry učí.

Nyní jsme postaveni před takovou situací, že projekt je asi v polovině svého běhu a přemýšlíme, jak dál. Neděláme si iluze, že neustálým vypisováním stejných kurzů nalákáme další zájemce. Přemýšlíme, kam až se ten projekt může posunout, a jsme ve fázi, kdy máme takovou ideu, že se pokusíme požádat o další přísun finančních prostředků, abychom mohli vytvořit informační a studijní centrum pro mladé lidi. Informační centrum nejenom pro mladé, ale i pro dospělé.

Na začátku projektu jsme měli trošku problémy s tím, že jsme si říkali: No jo, to je zaměřené vlastně jenom na určitou část romské komunity, na mládež, ale co když to třeba budou chtít i dospělí?! A v praxi se teď ukázalo, že opravdu rodiče našich klientů, kteří jsou do projektu zapojeni, chodí a říkají: „Jé, my chceme taky na kurz angličtiny.“ Jejich děti se ovšem taky ozývají: „No tak to já s mamkou teda tady chodit nebudu, protože já se před ní stydím.“ Nebo:

„Nemůžu tam říct všechno, co bych chtěl.“ Takže se naši poradenští pracovníci rozhodli, že takové kurzy udělají i pro dospělé, ale budou to vést jiní lidé. Podstata v tom, co chci říct, je, že nemůžeme pracovat jenom s určitou částí té komunity.

Informační a studijní centrum pro mládež – to je všechno strašně pěkné, ale, už to tady dnes několikrát zaznělo, my musíme pracovat i s dospělými. Pokud ti dospělí za námi přijdou a sami se nabídnou, že se do těch aktivit chtějí zapojit a chtějí studovat, chtějí si prostě osahat ty počítače a vědět, co jejich děti dělají, tak my na tu nabídku musíme reagovat. Oni se vlastně chtějí svým dětem vyrovnat. To není jenom handicap romských rodičů, ale všech, třeba i mých rodičů, kteří ještě nejsou v padesáti letech tak staří, aby měli problémy se celkem rychle naučit pracovat s počítačem. Už jenom to, když já jsem přišla a začala pracovat s počítačem, tak oni se mi samozřejmě chtěli vyrovnat. Osobně nejsem rodič, ale pozoruju nejenom na svých rodičích, že někdy jsou ze svých dětí frustrovaní, neboť ty umějí víc než oni.

Nyní bych položila otázku, takovou řečnickou, já na ni napůl odpovím, ale doufám, že potom se rozvede nějaká diskuse. Tak tedy dobře. Budeme mít nějaké informační a studijní centrum, ale teď kde?! V lokalitě romské, anebo někde v lokalitě majoritní společnosti? Já si myslím, že pokud je vybereme v romské lokalitě, jak nám velí trend několika posledních desetiletí (zbudování romských komunitních center, nízkoprahových zařízení, poraden...), přímo v dané lokalitě, tak to bude kontraproduktivní.

Ono to samozřejmě má smysl a nějaké důvody, ale myslím si, že společnost pokročila a jedním ze stěžejních názorů, který už tady i padl, tuším, že ho říkala profesorka Pavelčíková, že pokud chceme nějakou integraci a přiblížení se romské minority k majoritě, ale stejně tak majority k Romům, tak musí existovat nějaký prostor pro vzájemnou komunikaci a ten nikdy nenastane, pokud my budeme Romy pořád separovat do jejich exkludovaných lokalit. Prostor chybí a všichni to víme.

Ale romská knihovna ve Vítkovicích je nádherná věc. Jsem strašně nadšená, že k tomu probíhá i dnešní seminář. Je nutné, aby se toto téma konečně otevřelo i veřejnosti, a já sama ho budu propagovat samozřejmě dál.

Osobně působím v Přívoze, ale do Vítkovic zajisté budeme jezdit. Určité riziko spatřuji v tom, že i když půjdeme vlastně z romské enklávy zase do romské enklávy, tak přesto si myslím, že jakoby otevřeme hranice komunity tím, že postavíme nějaké takové, já tomu říkám informačně studijní centrum, ale můžeme tomu klidně říkat romská knihovna. To je jedno. Záleží především na tom, co tato instituce bude spojovat.

Jestli ji otevřeme někde v prostoru majoritní společnosti, tak se nabízí další, taková paradoxní otázka – romská knihovna v majoritní společnosti, co to je? Mám z toho pocit, že Romové mají bariéry jít do těch knihoven našich. Děti se potkávají nepoměrně častěji, to je jiná věc, ale dospělý Rom, který se objeví sám od sebe v knihovně majoritní společnosti... Sama jsem se s tím nesetkala, ale chtěla bych to strašně vidět.

Znovu tedy přejdu zpět k bariéře. Pokud se budeme bavit o rizicích romské knihovny, tak jistý problém vidím v jejím situování. Nejsem si úplně jistá, jak bude majoritní společnost reagovat v případě, že knihovna bude stát v..., je to dost nepříjemné vyjádření, „etnicky čisté“ lokality, dejme tomu uprostřed města. Už samotný název „Romská knihovna“ evokuje jistou etnicitu. Nedovedu si představit, kdyby se měla jmenovat „Romano kereka“ nebo „Romský kruh“. Majoritní společnost by si měla projít, jak zde bylo před chvílí řečeno, tou situací být menšinovým účastníkem, projít si oním opačným postavením. Ať ten Čech přijde do té romské knihovny, ať to zažije, jaké to je, ať prostě zkusí překonat bariéru té etnicity.

Spolu s riziky ovšem vidím i několik cest, jak z nich vyváznout. Určitým prostředníkem mezi majoritou a minoritou můžou být právě různí terénní pracovníci, zástupci neziskových organizací, romští poradci či veškeré instituce pracující nějakým způsobem s Romy. A romská knihovna by měla být jakýmsi zaštiťovacím prostředím, ve kterém se budou vyskytovat nejenom romské děti

a dospělí, ale prostřednictvím různých organizací sem najdou cestu i zástupci majoritní společnosti.

Při dnešní diskusi mě napadla taková docela možná vtípná myšlenka. Kolegyně z knihovny, paní Synková a paní Vrchlabská, říkaly, že nabízejí školám nějaké přednášky nebo různé akce v knihovně, a nabízejí to i školám, kde jsou romské děti. Mě tedy napadlo, proč by romská knihovna nemohla nabízet právě takové akce školám, kde je většina dětí z majoritní společnosti. A jestli mezi spolužáky budou Romové, tak možná konečně zažijou ten pozitivní pocit sebeuvědomění, že bude moct svým spolužákům říct: „Hele, milí spolužáci, tohle je naše knihovna, tady jsou naše knížky,“ a konečně budou v té třídě důležití, zajímaví.

Jenom doufám, že knihovna nezůstane jenom jakoby klasickou knihovnou, ale stane se multifunkčním centrem, čímž by se splnil můj sen o informačním a studijním centru.

Padla zde různá doporučení, co by v té knihovně mělo všechno být – oddělené místnosti a tak dále. Já si myslím, že by neměla postrádat studovnu. Představuji si ji jako místnost, ve které se zapomíná na tzv. rasovou příslušnost a ve které se spíše dá pocítit identita skupinová. Romští žáci středních škol, ale i škol základních, když budou chodit do své, romské studovny a přivedou si spolužáky z majority, budou jim moci směle říct: „Hele, podívej se, my máme taky svoji studovnu. A jak super vybavenou! Stejně jako vy. My nejsme ti, co to tam dělají někde na koleně.“ Pro ty mladé je strašně důležitý pocit takového toho sebeuvědomění, toho, že já jsem Rom.

Bavili jsme se například o tom, že se stydí mluvit romsky, z takového a z takového důvodu. A proto je potřeba v nich podporovat pozitivní věci. My máme knihovnu, která je moderní, je funkčně vybavená, má moderní technologie, tak jako všechny. My nemáme něco, co je jenom jakousi zástěrkou, takovou Potěmkinovou vesnicí.

Ještě zde mám jednu poznámku. Kolegyně z knihovny mluvily o tom, že je problém do knihovny dostat rodiče. V tom by mohly velice pomoci právě

neziskové organizace. Potom je ale strašně důležité s těmi rodiči dále pracovat, protože pro Romy není asi vše tak úplně jednoznačné jako pro nás. Když přijdeme jako nový člen do knihovny, dostaneme kartičku, oni nám řeknou to a to, tak to je, tam jdete, tam si to vypůjčíte, tady to odevzdáte... Pro Romy toto není asi úplně jasné. Bylo by možná dobré, a určitě v tom projektu na to je pamatováno, aby v té knihovně byli lidi, kteří ty dospělé vezmou doslova za ruku a řeknou: „Podívej se, přijdeš sem, tady dostaneš kartičku, tady si to vybereš,“ a všechno mu ukážou. A nejenom jednou, ale několikrát, pořád dokola. To je asi důležité. Stejně tak je potřebné při konečném budování té knihovny, a nejenom při něm, zapojovat právě lidi nejenom z řad Romů, ale například i z řad studentstva. Sami jsme slyšeli od profesorky Pavelčíkové, že studenti na Ostravské o to mají zájem. K nám taky chodí na praxe. Je potřeba je zapojit, aby to dílo bylo budováno společně. Zajisté by přišli i s četnými nápady. Např. že by bylo dobré, aby umývadla byla všude, nebo aby dětské oddělení bylo dole, protože dospělí zřejmě nebudou tolik dupat, a tak dále.

Jestli Romové budou stát u zrodu tohoto, budou na tom participovat, a nejenom Romové, ale třeba i studenti z Ostravské univerzity (momentálně mě nenapadá nikdo jiný), tak to určitě bude mít význam. Hodně velký význam. Já tomu věřím.

Ještě jsem si vzpomněla. Pouze krátká poznámka, to jsou dvě věty. V souvislosti s participací Romů.

Paní Synková říkala, že neví, jak nalákat dospělé na různé akce. Tvrdila, že je tam strašně nízká účast. Možná když si vyberete pár jedinců, kteří jsou šikovní a aktivní, dáte jim ty letáky do ruky a řeknete: „Roznes to po komunitě, propaguj to a podílej se na té akci, na té přípravě,“ tak oni budou velice šťastní a nadšení a budou to samozřejmě propagovat mezi členy své komunity. Pokud ale přijde někdo z nás a bude Romům říkat: „Hele, je tam to a to,“ tak oni se budou tvářit, že neví, jestli tam chtějí jít. Pokud ale přijde někdo z té jejich komunity a řekne: „Pojďte tam, já jsem u toho byl, jak se to připravovalo, bude to

super a budu tam taky,“ tak uvidíte, že dvakrát třikrát to uděláte a bude se vám hlásit les rukou těch, kteří vám příště budou chtít pomoci s nějakou akcí.

Miroslava Sabelová:

Já jsem chtěla pouze reagovat na Vendulu Jabůrkovou. Tady bylo položeno mnoho otázek, na které si asi nemůžeme hned odpovědět, ale já chci upřesnit jednu věc. My chceme vybudovat knihovnu, o které mohou Romové říct, že je jejich, přestože to je knihovna vlastně pro všechny. To je totiž stěžejní myšlenkou naší aktivity, aby v tom konečném výsledku, který tedy doufám po mnoha letech budeme zase hodnotit, toto mohli říct o většině knihoven, které dneska na Ostravsku působí. Osobně nevidím rozdíl mezi počítačem pro majoritu a počítačem pro Roma, já samozřejmě vidím rozdíl v tom, jak ty lidi dokážu přijmout. To je výzva pro nás, naučit se to, získat ty informace.

I dnes při diskusi vidím, že i v nás je ještě mnoho bariér, informačních bariér, a možná nevíme, jak je zdolat. Na druhou stranu ale vidím zase spoustu lidí, kteří nám v tom mohou pomoci, a my určitě jejich pomoc využijeme.

Stěžejní otázku vidím v tom soužití, ne ve vytvoření prostoru, kterým by se někdo mohl jakoby zaštitit. To nechceme.

Miroslava Kokyová:

Já jenom tak krátce. Chtěla bych trošku Vendulce zmrazit úsměv na tváři, protože ona tak krásně mluvila o té knihovně – vrchní patro, spodní patro, já nevím co všechno...

Chci, prosím Vás, jenom upozornit, že se jedná o jednu malou místnost, ve které musí normálně architekti dělat zázraky. Děkuju.

Lýdia Poláčková:

Nejprve mi dovolu, abych se představila. Lýdia Poláčková, romský poradce. Já bych jenom chtěla upřesnit pro Mirku, ale i pro sebe. Celou dobu pozorně poslouchám a mám pocit, že se tady úplně na začátku neřeklo, že to je vlast-

ně jakoby připravovaný projekt a že ta knihovna se bude teprve stavět. Mirka tady teď začala mluvit o tom, že to je jedna místnost, tak já pořád jako nevím, jestli ta knihovna už někde je, nebo se teprve připravuje.

Možná jste nás neuvedli úplně do obrazu.

Kateřina Janků:

Už je vybraný dům, který se má rekonstruovat pro ten účel.

Lýdia Poláčková:

To jste měli říct hned na začátku. To tady vůbec nepadlo.

Jana Synková:

Osobně vidím vítkovickou knihovnu vlastně jako takového styčného důstojníka. Dokola se říká romská knihovna, romská knihovna. My pracujeme se všemi ve všech knihovnách. Nezáleží na barvě pleti, národnosti, na ničem. To jsou naši čtenáři.

My spíše využijeme toho, že tam to bude soustředěno. Budeme se snažit jejich zkušenosti vlastně přenést k sobě a vyvarovat se některých chyb. Pro nás to bude důležité tady v tomto, protože tam se spíše vyrojí ty problémy, na které my narazíme okrajově a svým způsobem je smažeme. Domnívám se, že tímto způsobem budeme vlastně upozornění na toto trošku jinak.

My jsme našli cestu, takže tam já bych viděla význam pro všechny pobočky v Ostravě, že oni nám na té cestě pomohou. Osobně nevidím úspěch v tom, že se ve vítkovické knihovně setkám jenom s Romem (přestože o úspěchu budeme moci mluvit, bude-li tam docházet a bude-li číst). Úspěch bych viděla spíše v setkávání všech dohromady v té knihovně. V knihovně, která nebude jenom romská, vietnamské nebo japonská, ale v knihovně, která bude prostě všech.

Ráda bych viděla generaci, která nevidí žádný jiný rozdíl. Nebojím se toho, že ty děti do knihovny nedokážu přivést, naopak. Já je tímhle nadchnu. Ve tří-

dách při besedách je dokonce vyzdvihuju. Když vidím, že ví, tak opravdu toho Roma vyvolám, aby se teda blýsknul. Možná to zavání i „bílou diskriminací“.

Spíše mám problém právě třeba i s těmi rodiči. Oni se mi vždycky stáhnou. Když vidím, že ten tatínek chce to auto, tak jdu za ním a najednou vidím, jak on přede mnou couvá. Raději mu tedy tu pozornost nevěnuju, aby on se cítil v té knihovně volný, protože jsem zjistila, že když mu chci poskytnout určitou péči, kterou dávám všem svým čtenářům, nejenom jemu, tak ho spíše svým způsobem vyděším. On na to buď není zvyklý, nebo nevím... Ačkoli se chovám ke všem stejně, tak on je najednou zaražený a couvá, takže ho nechávám úplně volně a spíš opomím to, co bych tak ráda mu dala. Spíše nejsem schopna ty děti přimět k tomu, aby s sebou přivedli rodiče. Toto mi nejde.

Vendula Jabůrková:

Rom není zvyklý na pečující přístup ze strany příslušníka majoritní společnosti. Spíš zažil ve veřejných institucích, na úřadě a tak dále, přístupy, o kterých se tady mluvilo. On samozřejmě a priori, když Vy se k němu přiblížíte jakožto dospělý zástupce majoritní společnosti, tak očekává něco ne příliš pozitivního. Tudíž se raději stáhne. On není jenom zvyklý, to není určitě ve Vás jako v osobě.

Helena Balabánová:

Já mám jenom technickou poznámku. Chytnu hned za slovo paní ředitelku. Padlo tady slovo o tom, že v podstatě pracovníci knihoven, kteří pracují s mládeží a s romskými dětmi, by potřebovali informace, které já nabízím. Dokonce v konkrétních termínech.

Občanské sdružení Společně – Jekhetane pořádá za podpory statutárního města Ostravy dvoudenní seminář. První proběhne dvacátého pátého října, druhé setkání by mělo proběhnout dvaadvacátého listopadu. Jedná se o seminář, který se jmenuje „Otevřít školu“. Cílovou skupinou by měli být pedagogičtí pracovníci škol, ale uvítáme určitě i pracovníky knihoven, kteří pracují s dět-

mi a chtěli by se dozvědět informace o romské komunitě formou prožitkových her. Seminář je zaměřen na antidiskriminační přístup k lidem téhle komunity a k dětem zejména. Je přímo věnovaný metodám práce s těmito dětmi. Takže zavolejte mi, je to otevřené.

Je to v Krajském informačním centru. Oba dva dny toho semináře proběhnou v Krajském informačním centru, Na Hradbách dvacet sedm, v centru Ostravy. Tuším, že je to bývalé pedagogické centrum. Pro knihovníky dodávám, že se to nachází u Ústřední knihovny.

Takže klidně se můžete na mě obrátit, zavolat mi a já si vás zařadím. Děkuju.

Kateřina Janků:

Skutečně musíme skončit teď, už na mě mávají z nejvyšších míst. Velice děkuju za dopolední panel. Jsem strašně nadšená a doufám, že tato skupina je základem ideového jádra projektu romské knihovny. Doufám, že se nevidíme naposledy.

KONTAKTY NA DISKUTUJÍCÍ

Karin Adamik

Romská knihovna v Gándhí Gymnáziu, Pécs

Kontakt: Komját Aladár 5, Pécs, Hungary, gimgandhi@freemail.hu

☎ +36 72 239 310

Mgr. Helena Balabánová

koordinátorka pro národnostní menšiny a romské záležitosti MS kraje

Krajský úřad – MS kraj, www.kr-moravskoslezsky.cz

Kontakt: 28.října 447, 702 18 Ostrava,

helena.balabanova@kr-moravskoslezsky.cz

☎ +420 595 622 349

Martin Grinvalský

Občanské sdružení Athinganoi

Kontakt: U Královské louky 5, 150 00 Praha 5, grinvalsky@athinganoi.cz

Prof. Wolfram Henning

Hochschule der Medien – Vysoká škola médií, Stuttgart

Kontakt: Hochschule der Medien, Fachbereich Information und Kommunikation, Wolframstrasse 32, 701 91 Stuttgart, henning@hdm-stuttgart.de

Mgr. Zlata Houšková

Národní knihovna ČR, www.nkp.cz; SKIP

Kontakt: Národní knihovna ČR, Klementinum 190, 110 00 Praha,

zlata.houskova@nkp.cz

☎ +420 221 663 330

Růžena Hulenová

Knihovna města Ostravy, příspěvková organizace, www.kmo.cz

Kontakt: Pobočka Daliborova 9, Ostrava-Mariánské Hory, marhory@kmo.cz

☎ +420 596 611 304

Vendula Jabůrková

Občanské sdružení SPOLEČNĚ – JEKHEANE, Sekce sociální práce

Kontakt: Palackého 49, Ostrava-Přívoz 702 99, poradna-jekhetane@tiscali.cz,

jekhetane@tiscali.cz

☎ +420 596 136 609, 596 113 890

Mgr. Kateřina Janků

Ostravská univerzita, Katedra sociální geografie a region. rozvoje,

www.osu.cz

Kontakt: Chittussiho 10, 710 00, Slezská Ostrava, katerina.janku@osu.cz

☎ +420 596 460 858, 604 817 901

Miroslava Kokyová

Úřad městského obvodu Ostrava-Vítkovice, www.vitkovice.mmo.cz

Kontakt: Mírové náměstí 1, 703 79 Ostrava-Vítkovice,

miroslavakokyova@seznam.cz

☎ +420 599 453 246

Dr. Stephan Nobbe

ředitel

Goethe Institut, www.goethe.de/prag

Kontakt: Masarykovo nábřeží 32, 110 00 Praha, info@prag.goethe.org

☎ +420 221 962 111

Petr Novák

Design-brothers, s.r.o. www.design-brothers.com

Kontakt: studio@design-brothers.com

(design interiéru knihovny)

Prof. PhDr. Nina Pavelčíková, CSc.

Ostravská univerzita, Katedra historie, www.osu.cz

Reální 5, 702 00 Ostrava, nina.pavelcikova@osu.cz

☎ +420 596 160 450

Bc. Lýdia Poláčková

romská poradkyně

Magistrát města Ostravy, www.mmo.cz

Odbor sociálních věcí SMO, Prokešovo náměstí 8, 729 30 Ostrava,

lydiap@seznam.cz

☎ +420 596 284 956

Mgr. Miroslava Sabelová

ředitelka

Knihovna města Ostravy, příspěvková organizace, www.kmo.cz

Kontakt: 28.října 2, 702 00 Ostrava, sabelova@kmo.cz

☎ +420 596 522 777

Jana Synková

Knihovna města Ostravy, příspěvková organizace, www.kmo.cz

Kontakt: Pobočka Nad Porubkou 1084, 721 00 Ostrava-Svinov,

svinov@kmo.cz

☎ +420 596 966 572

Ondřej Václavík

Design-brothers, s.r.o., www.design-brothers.com

Kontakt: studio@design-brothers.com

(design interiéru knihovny)

Mgr. Irena Václavíková

koordinátorka projektu Romaňi Kereka – Romský kruh

Knihovna města Ostravy, příspěvková organizace, www.kmo.cz

Kontakt: Pobočka L. Poděště 1970, 708 00 Ostrava-Poruba, vaclavikova@kmo.cz

☎ +420 596 954 079

Mgr. Sri Kumar Vishwantathan

Občanské sdružení Vzájemné soužití

Kontakt: 30. dubna 3, 702 00 Moravská Ostrava, vzajemne.souziti@tiscali.cz

☎ +420 596 130 715

Dagmar Vrchlabská

koordinátorka projektu Romaňi Kereka – Romský kruh

Knihovna města Ostravy, příspěvková organizace, www.kmo.cz

Kontakt: Pobočka Daliborova 9, Ostrava-Mariánské Hory,

vrchlabska@kmo.cz

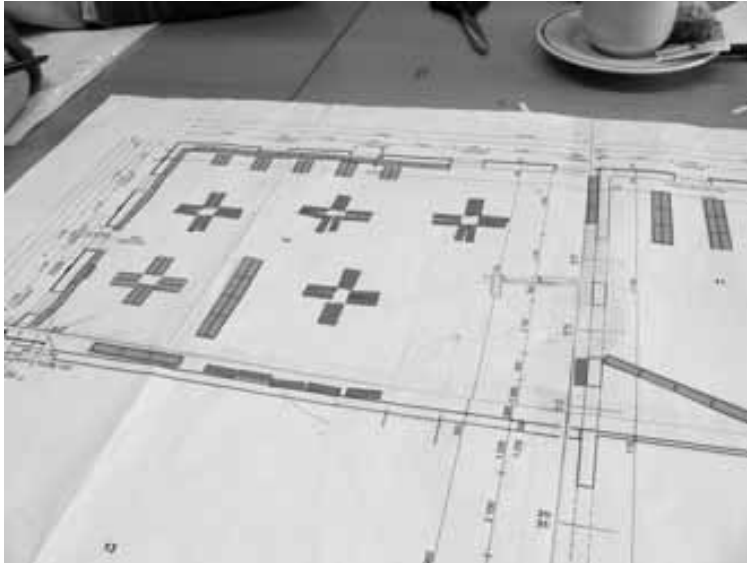
☎ +420 596 611 304

Peter Wagner

Romano džaniben, www.dzaniben.cz

Kontakt: Ondříčkova 33, 130 00 Praha 3, dzaniben@email.cz

☎ +420 605 227 366

Na cestě k romské knihovně

Příprava projektu v Ostravě-Vítkovicích

Grafická úprava a sazba – COLOR Studio, Ostrava

Tisk – Tiskservis, Ostrava

Publikace je také dostupná na internetu na adrese www.kmo.cz

Náklad tisku 300 ks

Neprodejné

skip

GOETHE
INSTITUT

designbrothers

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ

KNIHOVNA MĚSTA OSTRAVY